

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

VYUŽITÍ AUTORSKÉ POHÁDKY V MŠ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Janouchová

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Nováková, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Využití autorské pohádky v MŠ“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití uvedené literatury a zdrojů informací v přiložené bibliografii.

V Plzni, 1. června 2021

.....
Michaela Janouchová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, paní PhDr. Jaroslavě Novákové, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady, trpělivost, drahocenný čas a veškerou pomoc při psaní mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	2
1 Pohádka jako žánr	4
1.1 Funkce a význam žánru	7
1.2 Druhy pohádek.....	12
2 Autorská pohádka	15
2.1 Vývoj autorské pohádky	17
3 Práce s autorskou pohádkou v mateřské škole	25
3.1 Metody a techniky práce s literárním textem	25
4 Náměty pro práci s konkrétní autorskou pohádkou v mateřské škole	28
4.1 O lakomém kohoutkovi	28
4.2 Rákosníček a počasí.....	32
4.3 Gerda : Příběh velryby.....	36
Závěr	42
Resumé	43
Summary	44
Seznam použité literatury	45
Přílohy	I

Úvod

Nejen doma, ale i v mateřské škole, se děti setkávají s pohádkou, jež je pro ně velmi oblíbeným literárním žánrem, který má několik významů a funkcí. Je-li to možné, snažíme se dětem číst literární texty z knih, nikoliv jen z nakopírovaných listů papíru, neboť právě výtvarná stránka knihy upoutá pozornost malých dětí, které ještě neumí číst. Stejně tak jako jsou v mateřských školách přítomné hrací koutky, tak by měly být i koutky s knihami, ke kterým děti mají stálý přístup. Pro předškolní věk jsou knihy velmi potřebné, neboť právě díky nim se ovlivňuje jejich budoucí gramotnost. Příběhy pomáhají dětem v jejich duševním vývoji, v poznávání okolního světa či dokonce v řešení různých problémů. Tato bakalářská práce se zabývá využitím autorské pohádky v mateřské škole a uvádí konkrétní náměty pro práci s ní.

Dílčím cílem této práce je charakterizovat pohádku jako žánr, ale především se zaměřit na pohádku autorskou. Práce chce sdělit rozdíly mezi autorskou a lidovou pohádkou či seznámit s jejím vývojem. Hlavním cílem je nabídnout náměty pro práci s konkrétními autorskými pohádkami v mateřské škole.

Práce se skládá ze čtyř hlavních kapitol, které jsou dále členěny na konkrétní podkapitoly. První kapitola této bakalářské práce se zabývá pojmem pohádka, zaměřuje se na autory, kteří se tomuto žánru věnují, a porovnává jejich vnímání pohádky. Dále obsahuje historii tohoto literárního žánru, funkce a významy pohádky a také se věnuje konkrétním druhům. Druhá kapitola se zabývá pojmem autorská pohádka a obsahuje její historii, vývoj ve světě a v Čechách, její rozdělení, a také výčet autorů pohádkové literatury. Na tuto problematiku se zaměřuje více autorů. Je zde uvedena analýza odborných statí například od Richtera, Veberové, Černouška, Čenkové, Šmahelové, Tomana nebo Svobodové se Švejdovou, kteří nám tento pojem přibližují. Třetí část práce se zaměřuje na autorskou pohádku a na její využití v mateřské škole. Představeny budou základní metody a formy práce s literárním textem.

Čtvrtá kapitola vychází z předchozích teoretických kapitol a zaměřuje se na náměty pro práci s konkrétní autorskou pohádkou v mateřské škole. Celá tato část pracuje s pohádkami O lakomém kohoutkovi, Rákosníček a počasí a Gerda : Příběh velryby. Na závěr jsou představeny náměty pro práci s konkrétními pohádkami. S některými pohádkami a konkrétními aktivitami se pojí přílohy, které jsou k dispozici na konci této práce.

Pro tuto bakalářskou práci byly využity následující metody: excerpce – při pořizování významných záznamů ze studované literatury, citace – při doslovném podání informací, kompilace – při sestavování poznatků z jiných pramenů, ale hlavně rešerše – při hledání všech potřebných odborných informací a ověřování faktů. Nadále bylo využito metody klasifikace, kterou můžeme vidět například v kapitole č. 1.1 nebo 1.2. V neposlední řadě byla v práci využita analýza a syntéza. Tyto metody se objevují při zkoumání pojmu pohádka a autorská pohádka, kdy se těmito tématy zabýváme podrobněji.

Pro teoretické informace je stěžejní literatura, především knihy Pohádka a divadlo: kouzlo vyprávěného slova (Richter, 2004), Děti a svět pohádek (Černoušek, 2019), Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež (Čeňková, 2006) nebo Soubor textů k literární výchově v mateřské škole (Veberová, 1981). Tyto a ostatní knihy jsou vybrány z toho důvodu, neboť vysvětlují problematiku tématu, kterému se věnuje tato bakalářská práce. Z odborné literatury jsou v práci uvedeny přímé citace, které jsou použity pro zachování doslovného znění. Tyto citace jsou v textu vsazeny do uvozovek.

1 Pohádka jako žánr

Žánr, kterým je pohádka, je řazen k nejoblíbenějším žánrům pro předškolní a ranně školní děti. Nesetkávají se s ním pouze děti, ale také rodiče a učitelé. Pohádka je často využita k divadelní práci dětských či dospělých souborů.¹ Když bychom tento pojem chtěli více přiblížit, můžeme říci, že se jedná o smyšlený příběh, u kterého čtenář i posluchač ví, že není skutečný. Určitou nereálnost pohádkám dodávají kouzla, nadpřirozené bytosti či spojitost s dávnou minulostí. Pohádka může sloužit k odpočinku, k rozveselení, k poučení, k motivaci, ale i k získání nových informací. Přiblížení pojmu pohádka se věnuje mnoho autorů. Každý z nich charakterizuje tento pojem svým způsobem, který pro nás může být přínosem. Tato práce obsahuje vysvětlení například od Michala Černouška, Evy Veberové, Lud'ka Richtera nebo Bruna Bettelheima. Pro naši práci byli vybráni právě tito autoři, protože jejich charakteristiky tohoto žánru jsou nejvíce srozumitelné.

Jak napsal Černoušek – bez pohádek si dětství a vlastně ani zbytek života nedokážeme zcela představit. Ve všech kulturách po celém světě a ve všech dobách se dětem pohádkové příběhy vyprávějí, ačkoliv nejsou skutečné, neboť se nikdy neodehrály. Jde především o umělecký útvar sloužící k vyprávění, vyvolání skrytých obrazů, které se ukrývají v dětské psychice, v mysli každého posluchače. Vyprávěním a nasloucháním vznikají základní psychologické vazby, které nenahradí ani film, televizní inscenace či gramofonová deska. Jak si přímo autor této publikace ověřil, vyprávění, jenž nepotřebuje žádnou moderní techniku, je dítěti nejbližší, a také ho nejvíce osloví. Moderní aparatury do slov nepřenesou city, které může vyjádřit lidská bytost. Mezi nejdůležitější komunikační média patří právě literatura, neboť je nejobsažnější a nejstarší. Důležitým bodem je ovšem zvolit správnou literaturu, která dětskou duši oslovuje nejhlouběji, především tedy v jeho předškolním věku. Nejsou to ani slabikáře, ani obrázková leporela, dokonce ani moderní pohádky, ale jsou to klasické dětské pohádky.²

Pohádka se řadí mezi nejvýznamnější druhy dětské literatury předškolního věku. Tato literatura odkrývá dětem staleté životní zkušenosti, vysvětluje jim na přístupných jevech vztahy mezi lidmi a motivy jejich jednání. Tímto dochází k jakému si zobecnění, které je přiměřené a srozumitelné dětskému věku. Bezprostřední potrestání zla hned

---

¹ RICHTER, L. *Pohádka-- a divadlo*. Praha: 2004, s. 5.

² ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek : kouzlo vyprávěného slova*. Praha: 2019, s. 7.

po uskutečnění činu děti uspokojuje a vede je k vytváření správných souvislostí. Podle Evy Veberové se výběr délky pohádky liší věkem. Kratší pohádky s jednoduchou zápletkou plně uspokojí mladší děti, kdežto pohádky s hlubšími konflikty a kouzelností více zaujmou starší předškolní děti.³

Narozdíl od Veberové vysvětluje Richter pojem pohádka jako uměleckou slovesnou myšlenku, o které vypravěč i posluchač ví, že není věrohodná věcná zpráva o skutečnosti, ale jen zábavný výmysl, jehož velký rozdíl od reality je zdůrazněn pohádkovým spojením „bylo-nebylo“, ale také obsaženými kouzly, zázraky, nadpřirozenými bytostmi či neuvěřitelnou nadsázkou. Svoji podstatu nese i zasazení děje do neurčité, většinou daleké, minulosti, ale také svébytná kompozice. Pohádka je svým způsobem nesmrtelná, přežívající jednotlivé generace bez zestárnutí, omšelosti nebo vytracení.⁴

Oproti předchozím autorům Bruno Bettelheim charakterizuje pohádku jako jedinečný umělecký útvar, podle kterého je dítěti poskytnuta zábava, poučení o něm samém či dokonce podpora jeho osobnostního růstu. Pohádky mohou obrazným způsobem znázorňovat, jaký je proces zdravého lidského vývoje, a čím je tento vývoj přitažlivý pro dítě. Při poslechu pohádky zažíváme pocit potěšení a okouzlení, jež není důsledkem psychologického významu příběhu, ale právě literárních kvalit pohádky jako uměleckého díla. Aby měla pohádka na děti psychologický dopad, musí být především již zmiňovaným uměleckým dílem, které je zcela srozumitelné dětskému věku tak jako žádný jiný druh umění.⁵

Mezi základní znaky tohoto literárního žánru řadíme nadpřirozené bytosti (vodník, víly, čarodějnice a další), kladné a záporné postavy představující zlo, lidského hrdinu pomáhajícího potřebným, kouzla a kouzelné předměty či magická čísla, jako je 3, 7, 9 a 12. Nesmíme zapomenout na neurčitý čas, který se vyskytuje především v úvodu pohádek, a to ve spojení například „Byl/Žil jednou jeden...“, „Bylo nebylo“, „Za sedmero horami a devatero řekami“ nebo „Kdysi dávno...“. Mezi další ustálené formule patří také formulace závěrečné, kterými jsou například „Zazvonil zvonec a pohádky je konec“ nebo „A jestli nezemřeli...“ V neposlední řadě nesmíme zapomenout zmínit nejběžnější znak pohádek, kterým je vítězství dobra nad zlem.⁶

---

³ VEBEROVÁ, E. *Soubor textů k literární výchově v mateřské škole*. Praha: 1981, s. 93, 126.

⁴ RICHTER, L. *Pohádka- a divadlo*. Praha: 2004, s. 5.

⁵ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek : proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: 2017, s. 20.

⁶ RICHTER, L. *Pohádka-- a divadlo*. Praha: 2004, s. 26–27.

Pohádky se začaly zapisovat před dvěma sty lety tak, jak si lidé mysleli, že by měly vypadat a jak by měly končit. Jak příběh putoval od člověka k člověku, vždy si každý z něj něco ubral či naopak přidal, tudíž nikdy nikdo neslyšel úplně totožný příběh, který vznikl na samém začátku. Všichni známe již některé poupravené pohádky například od Boženy Němcové, Hanse Christiana Andersena, Karla Jaromíra Erbena či od bratří Grimmů, u kterých ale nevíme, v jaké míře jsou už pozměněny, neboť nikdo neslyšel pohádku od pravého vypravěče. Avšak již zmíněná Němcová, Erben a bratři Grimmové jsou považováni za sběratele lidové slovesnosti – lidových pohádek.

Podle Čeňkové se nejstarší doklady o české literární pohádce objevovaly už před rokem 1366 v Klaretově Exemplariu a Astronomiariu. Pohádkové látky, které jsou známé i z pozdějších zpracování, byly nalezeny v první polovině 15. století ve středověkém sborníku *exempel a bajek Gesta Romanorum*.⁷ Richter ve své publikaci uvádí, že „nejstarší zatím objevenou pohádkovou látkou je vyprávění o dvou bratřích, zachycené na egyptském papýru ze 13. století před naším letopočtem“.⁸

Definice Otakara Chaloupky je, že „za prvou knihu pro děti bývá často ve světě i u nás pokládáno dílo J. A. Komenského *Orbis pictus*. *Orbis pictus* bývá však kladen na počátek jako dílo zvlášť výrazné a nepochybně i proto, že Komenský formuloval význam knihy nejen pro vzdělávání dítěte, ale i pro jeho citový život, pro pocit radosti, dobra, celkový rozvoj.“⁹ Nejznámější a nejvýznamnější český pedagog, Jan A. Komenský měl snahu o prosazení názoru, aby se děti neučily vše mechanicky, nýbrž by měly učivo chápat. K tomu by jim byly nápomocny obrázky v učebnicích.

---

⁷ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: 2006, s. 171.

⁸ RICHTER, L. *Pohádka-- a divadlo*. Praha: 2004, s. 63. ISBN 80-902975-2-8.

⁹ CHALOUPKA, O. *O literatuře pro děti*. Praha: 1989. 103 s. Puls; sv. 22.

1.1 Funkce a význam žánru

Dospělí a děti jsou dvě rozdílné skupiny. Dospělí chápou svět jinak než děti, a proto by mohly vznikat v některých situacích neshody. Pohádka může být pomyslným mostem mezi těmito dvěma světy a dvěma různými typy myšlení. Pomáhá dětem se lépe orientovat v nesrozumitelných věcech či životních situacích. Svou jednoduchostí je lépe pochopitelná, což je ta nejdůležitější funkce pohádky.

Pohádkové příběhy mají v životě dítěte nezastupitelný význam, a to od rozvoje fantazie, jazykových prostředků, myšlení, až po poskytnutí zábavy, mravní výchovy, sociálního citění, citového prožívání nebo vytváření identifikačních vzorů a ideálů či mnoha dalšího. Pro každého autora je funkce a význam pohádky odlišný. Proto si v následující kapitole uvedeme názory více autorů. V knize *Psychologický výklad pohádek* vyjadřuje autorka Marie-Louise von Franz názor, že „pohádky, podobně jako kolektivní mýty anebo individuální sny, jsou v jungovském pojetí poselstvím a vyjádřením vnitřního, opravdového bytostného člověka“.¹⁰ Autorka také varuje před výhradním vztahováním pohádek k individuálnímu klientovi. Tím upozorňuje na úskalí personalistického výkladu pohádkových příběhů.

V dnešní době se dětem většinou pohádky předčítají, ovšem těm nejmenším se zjednodušeně vypráví a mění v povídání o něčem. Právě v mateřské škole se může obnovit ta původní rozkoš z naslouchání, když děti sedí v kruhu a dychtivě poslouchají vyprávěný příběh. Pokud vyprávíme pohádku, jejíž epické pravdě a košatosti věříme, tak má naše vyprávění osobní zaujatost, včetně procítěného přednesu, který podpoří u dětí fantazijní interakci.¹¹ Z psychologického hlediska se můžeme setkat s názorem Černouška, který nám sděluje, že „pohádky tak i ve své nekonečné rozmanitosti představují jedinečný psychologický soubor terapeutické hodnoty a nejen, jak se říká a zpravidla usuzuje, morální poučení pramenící z lidové moudrosti. Pohádky jsou jedinečným průvodcem po vývojové cestě psychiky od narození přes dospívání až ke konečnému hledání vlastní identity. Každá

---

¹⁰ FRANZ, M.-L. von. *Psychologický výklad pohádek : smysl pohádkových vyprávění podle jungovské archetypové psychologie*. Praha: 2015, s. 8. ISBN 978-80-262-0863-1.

¹¹ GEBHARTOVÁ, V. *Jak a co číst dětem v MŠ : komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: 2011, s. 144.

pohádka se dotýká jiných složek psychického vývoje.“¹² Literatura pomáhá dětem orientovat se nejen ve světě, který je obklopuje, ale také ve vlastní osobě – v sobě samém. Každé dítě potřebuje vzor – obyčejného hrdinu – se kterým se může ztotožňovat a který prožívá stejné nebo podobné trápení (starosti).¹³

Dalšími autorkami, zabývajícími se pohádkou, jsou E. Svobodová s H. Švejdovou, od kterých se dozvídáme, že „příběhy nás oslovují mnohem více než holá fakta, umožňují nám ztotožnit se s jejich hrdiny, spoluprožívat, probouzejí emoce, empatii, přinášejí poznání. Příběhy jsou nám blízké především tím, že je žijeme. Každý lidský život je příběh plný zápletek a jejich rozuzlení, vstupují do něho stále nové postavy, některé ho opouštějí, jiné v něm setrvávají až do konce. Myslíme si, že příběhy a pohádky jsou tou nejpřirozenější a nejzajímavější cestou za poznáním světa. Dávají dětem víru a naději v dobro, ukazují jim, že je správné za dobro bojovat, chránit slabé a odporovat zlu. Vzájemně si pomáhat a důvěřovat. Nabízejí morální hodnoty bez moralizování.“¹⁴ Jednou ze základních metod rozvoje komunikačních schopností dítěte je právě vyprávění. Sděluje-li pedagogický pracovník příběh či pohádku, je u dítěte rozvíjena představivost, fantazie a jeho pasivní slovní zásoba. Pro následnou motivaci dětí, bývá dobře využito právě vyprávění příběhu nebo pohádky.¹⁵

Luděk Richter se ve své publikaci *Pohádka a divadlo* zabývá několika funkcemi a významy pohádek. Dle zmíněného autora nám pohádka může poskytnout následující funkce:

- a) **zábavu** – plní rekreační psychohygienickou funkci, u dětí je estetický prožitek a zábavnost pohádek důležitá;
- b) **poznávání a upevňování vědomí o řádu světa** – tohle ještě znásobuje význam pohádek pro předškolní a raně školní děti, pro které je náš svět do značné míry chaotický; pohádka ukazuje dítěti obrazy, jež mu poskytne celistvý pohled na náš život a jeho momenty;

---

¹² ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek : kouzlo vyprávěného slova*. Praha: 2019, s. 30. ISBN 978-80-262-1434-2.

¹³ VEBEROVÁ, E. *Soubor textů k literární výchově v mateřské škole*. Praha: 1981, s. 235.

¹⁴ SVOBODOVÁ, E.; ŠVEJDOVÁ, H. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: 2011, s. 14–15. ISBN 978-80-262-0020-8.

¹⁵ KRYČOVÁ, M. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: 2018, s. 66.

- c) **vytváření a upevňování ideálů** – podstatným kladem pohádky je to, že nám nic nevnucuje, nevysvětluje, nedává nám poučení, ale nechává na každém, aby porozuměl problémům sám; přímé vyslovení poučení zabraňuje, aby se příběh stal osobní zkušeností každého z nás;
- d) **psychosociální** – osvojování a zvládání základních mezilidských vztahů a jejich zákonitostí, všelijakých problémů a jejich řešení; pohádky nám pomáhají porozumět našemu životu a být s ním v souladu;
- e) **mravní výchovu** – řečené slovo platí; dobro je odměněno, zlo je potrestáno;
- f) **sociální citění** – pohádky podporují svými motivy solidaritu či pomoc slabým;
- g) **identifikační vzory** – člověk vzhlíží k tomu, komu se chce podobat, kdo se mu líbí; identifikuje se s pohádkovým hrdinou – dobrem; pohádky ale pomáhají i k pochopení reality;
- h) **citové prožívání** – rozvíjejí citovou pregnantností svých situací;
- i) **fantazie a představivost** – možnost fantazie nás osvobozuje od svazujících zákonitostí našeho světa; schopnost vlastního přetváření a domýšlení světa, řešení problémů a tvořivého myšlení způsobuje právě obraznost;
- j) **myšlení, inteligence a poznávací schopnosti** – pohádka pomáhá k jejich rozvoji; ukazuje, jak přistupovat ke způsobům řešení různých problémů;
- k) **jazykový rozvoj** – mezi podstatné patří rozšiřování slovní zásoby, zdokonalování slohu či poznávání samotného literárního žánru;
- l) **psychoterapeutická funkce**
  - v pohádce se můžeme setkat s nebezpečím, které nás ovšem přímo neohrožuje – máme o něm povědomí;
  - zobrazují zlo v konkrétní tváři, jako uchopitelný tvar určitých literárních postav; zpočátku má vždy zlo větší sílu, ale nakonec zvítězí dobro a zlo je spravedlivě potrestáno;

- pohádky ukazují, že je možné překonávat strach a vyrovnat se s nedostatky – posilují naši sebedůvěru právě přirovnáním se k hlavnímu hrdinovi, který je obdařený kouzelnými vlastnostmi.¹⁶

Jiným způsobem vymezuje funkce a významy pohádky Doláková ve svém díle *Umíte to s pohádkou? : práce s příběhy v MŠ a ZŠ*.¹⁷ Dle této autorky nám pohádky poskytují:

- Autentičnost** – děti bez problému rozumějí příběhu a dokážou přijmout získané informace jako fakta, pokud je ovšem vyprávěn přiměřeně jejich věku. Dokonce rozumějí souvislosti a obecnému významu dříve, než pochopí samotný jazyk. Když je příběh zasazen do kontextu, tak tím více jsou děti motivované k používání cizího/nového jazyka.
- Přirozený plynulý jazyk** – díky pohádkám mohou děti naslouchat, vstřebávat je, rozvíjet schopnost porozumění textu. Pomocí opětovného poslechu příběhu je jim umožněno zafixování nových slov, intonací, frází, zákonitostí rozhovoru, staveb dějové linie a v neposlední řadě dějové zápletky a poskytnutých informací. U dětí jsou odrazovým můstkem pro komunikaci dialogy, sloužící například ke sdělení informací, výměně názorů či dojmů, ba dokonce pomoci k toku a zvratu děje.
- Zdroj motivace** – děti dostanou dostatek prostoru pro představivost a fantazii. Příběh u nich rozvíjí schopnost vnímat slovní sdělení, dát mu obrazový a významový rámec, jež dokáže upoutat dětskou pozornost. Tím se odstartuje celá série dalších možných aktivit se společným tématem, které prolíná všechny oblasti.
- Kouzlo a poezii** – tato funkce je nepopíratelná, neboť umožní dětem vidět krásu a přitažlivost v běžných věcech. Dětem se rozvíjí představivost a citová stránka osobnosti právě tehdy, když se setkávají s poezií a fantazií.
- Představu o životě** – tuto představu v dětech navozuje naslouchání vypravovaných příběhů, které mohou nabízet řešení, která mohou uplatnit. V příbězích mohou děti shledat podobnost s věcmi, které je obklopují, se situacemi, které zažily nebo s reakcemi ze svého blízkého okolí. Pomocí příběhu můžeme vytvořit modelovou

---

¹⁶ RICHTER, L. *Pohádka-- a divadlo*. Praha: 2004, s. 41–43.

¹⁷ DOLÁKOVÁ, S. *Umíte to s pohádkou? : práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. Praha: 2015, s. 11–12.

situaci, na které budeme pozorovat například špatné jednání či návyky. Proto je tato psychologická simulace velmi důležitá.

Když se zaměříme na funkci pohádek ve vyučovacím procesu, tak Doláková ve své publikaci *Umíte to s pohádkou? : práce s příběhy v MŠ a ZŠ*, z níž je tato klasifikace převzata, uvádí, že sem řadíme tyto následující funkce:

- a) **„Pohádky jako zdroj poslechu** – jedním z výrazných prvků při práci s příběhem je poslech. Ten bývá základním pramenem informací v útlém dětství, například v době, kdy se učíme mateřský jazyk. Poslech je důležitý také z hlediska rozvoje mozkové činnosti. Psychologové zjistili, že posloucháním se stimuluje aktivita mozkových hemisfér. Rozvíjejí se při něm také kognitivní funkce organismu, jako jsou paměť, plánování, myšlení, úsudek, abstrakce, vytváření postojů k lidem, předmětům i událostem, empatie, schopnost systematizace.
- b) **Příběhy a výchova mezilidských vztahů** – mravní výchova je posílena víceúčelovými aktivitami, které pěstují smysl fair-play, respekt k autoritám a zákonům a pravidla lidského soužití a koexistence. Vyžadujeme respekt vůči ostatním žákům, střídání se v rozhovoru, spolupráci, podílení se na společném úkolu, vzájemnou pomoc.
- c) **Vyprávění jako zdroj informací a znalostí** – z pohádek děti čerpají poznatky, které jim napovědí, jak funguje svět kolem nich. Děti se učí rozumět přírodním a společenským zákonitostem, obsah příběhu předurčuje modely jejich postojů, poskytuje povědomí o tom, co je správné a co ne, utváří objektivní přístup k životu, podporuje sebedůvěru a pěstuje pozitivní vztah k učení.
- d) **Pohádky jako silný emocionální prvek** – Je prokázáno, že mezi vypravěčem a posluchačem vzniká silné citové pouto. Děti jsou vděčné za čas, který jim věnujeme. Hlasité čtení nebo vyprávění prohlubuje pocit sounáležitosti, zlepšuje paměť, myšlení a posiluje sebevědomí. Také je známo, že emočně podbarvené události si daleko lépe pamatujeme.
- e) **Pohádky jako podpůrný materiál při výuce cizího jazyka** – práce s příběhy je neocenitelná pro ty, kdo chtějí děti seznamovat se základy cizích jazyků. Osvojování předpokládá vytvoření podmínek, kdy děti slyší cizí jazyk kolem sebe v přirozených situacích. Využijeme-li vhodné aktivity, které kniha nabízí a které

dětem umožní vnímat příběh všemi smysly, naučí se jazyk doopravdy spontánně a přirozeně.“¹⁸

Ze zmíněných klasifikací funkcí a významů je nejrozsáhlejší ta od Ludka Richtera z publikace *Pohádka a divadlo*, která je více zaměřena na psychologii dítěte. Ovšem z pohledu funkce ve vyučovacím procesu je lépe zpracována klasifikace od paní Dolákové. Toto rozdělení je přínosnější pro pedagogy, neboť je zde uvedena také funkce pohádky jako podpůrného materiálu při výuce cizího jazyka, se kterým se děti setkávají čím dál tím častěji už i v předškolním vzdělávání.

1.2 Druhy pohádek

Pohádka jako žánr se dělí na různé druhy. V této práci vycházíme z klasifikace Ludka Richtera¹⁹, neboť je nejpodrobnější a také nejrozšířenější. Proto uvádíme právě jeho dělení pohádek, protože nejlépe vyhovuje této práci. Hlavními druhy jsou pohádky lidové (klasické) a pohádky autorské (moderní, umělé).²⁰ Dále pohádky dělíme na kouzelné (fantastické), zvířecí, legendární a novelistické. Více do hloubky se budeme této klasifikaci věnovat níže, a na autorskou pohádku je zaměřena samostatná kapitola č. 2.

Klasické pohádky poslouchají děti po celém světě a mnohé z nich, například Šípková Růženka nebo Popelka, se objevují ve většině kultur. Děti se mohou v textu dobře zorientovat, jelikož znají zápletku a dějovou linii. Ovšem u těchto pohádek může vzniknout problém v jejich délce nebo také ve slovní zásobě, protože se zde mohou vyskytovat archaismy. Nejznámějšími autory lidových (klasických) pohádek jsou: Božena Němcová, Karel Jaromír Erben nebo bratři Grimmové.

Černoušek ve svém díle *Děti a svět pohádek : kouzlo vyprávěného slova* uvádí, že „klasické pohádky představují sice nesystematické, ale přitom vysoce praktické vademékum vývojové psychologie v alegorických obrazech. S jistou licencí můžeme prohlásit, že

---

¹⁸ DOLÁKOVÁ, Sylvie. *Umíte to s pohádkou? : práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. Praha: Portál, 2015, s. 15–16. ISBN 978-80-262-0933-1.

¹⁹ RICHTER, Luděk. *Pohádka a divadlo*. Praha: Dobré divadlo dětem, 2004, s. 13.

²⁰ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006, s. 108

klasické pohádky v sobě odrážejí jakousi dětskou psychologii v kostce.“²¹ Klasické pohádky dětem poskytují zábavu a napětí, ale také v nich probouzejí a podněcují jejich bezmeznou zvědavost. Týž autor dodává, že „zároveň mocně podněcují dětskou představivost a imaginaci. Napomáhají rozvoji inteligence a poznávacích schopností tvořivým rozvíjením takových činností, které tvoří základ symbolické funkce, jak rozvoj vyšších psychických funkcí představování, nápodoby, symbolické hry a verbální dovednosti označil známý švýcarský psycholog Jean Piaget ve své teorii rozvoje a růstu inteligence.“²²

Jak již bylo zmíněno, dále pohádky dělíme podle Richtera²³ na:

1. **Pohádky kouzelné** – jsou zařazovány mezi nejstarší ze všech a vyskytují se v nich nadpřirozené jevy, postavy či kouzelné věci, jako je například kouzelný ubrousek, proutek, slánka a další podobné. Jedná se o vyprávění, které není založeno na pravdě, ale je smyšlené, a ani sám posluchač nevěří, že by příběh mohl být pravdivý. Pokud ovšem není řeč právě o dětech, které tento fantazijní druh pohádky zbožňují.
  - Pták Ohnivák (K. J. Erben), Sedmero krkavců (B. Němcová), Tři kouzelné vlasy děda Vševěda (K. J. Erben) nebo O dvanácti měsíčkách (B. Němcová)
2. **Pohádky zvířecí** – tento druh pohádek je dětem též velmi blízký, neboť si snadno ke zvířatům vybudují vztah, ať už jsou živá nebo imaginární (vymyšlená). Děti se v pohádce nejvíce a nejrychleji ztotožní se zvířetem, pokud onen tvor dokáže promluvit. Právě v jeho chování poznávají samy sebe a své vlastnosti.
  - Vlk a sedm kůzlátek (bratři Grimmové), Král Tchoř (K. J. Erben), Liška Bystrouška (R. Těsnohlídek) nebo také O kohoutkovi a slepičce (M. Černík)
3. **Pohádky legendární** – tyto pohádky vycházejí z mytologie a objevují se zde postavy, které jsou převzaty z církevního prostředí. Prostý a jednoduchý děj se opírá o postavy z bible. Tento druh pohádky není příliš početný.
  - O Pánubohu (B. Němcová) nebo Dobře tak, že je smrt na světě (K. J. Erben)

---

²¹ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek : kouzlo vyprávěného slova*. Praha: 2019, s. 17. ISBN 978-80-262-1434-2.

²² Tamtéž, s. 17.

²³ RICHTER, L. *Pohádka-- a divadlo*. Praha: 2004, s. 13–20.

4. **Pohádky novelistické** – nevyskytují se v nich kouzelné prvky, ale i přesto je jejich děj nepravděpodobný. I v tomto druhu pohádky vítězí hrdina nad svým nepřítelem, avšak není obdařen žádnými zvláštními schopnostmi, pouze svojí chytrostí či hloupostí.
- O hloupém Honzovi (B. Němcová), Chytrá horákyně (B. Němcová) či Hrnečku vař! (K. J. Erben)

2 Autorská pohádka

Druhou skupinou pohádek, s nimiž v MŠ pracujeme, jsou autorské pohádky, které se liší od pohádek lidových (klasických). Na autorskou pohádku se zaměřuje více autorů. Pro tuto práci jsme si vybrali Richtera, Veberovou, Černouška, Čeňkovou, Šmahelovou, Tomana nebo Svobodovou se Švejdovou, kteří nám tento pojem přibližují a vysvětlují.

Podle Čeňkové²⁴ se pohádka vyvíjí stejně jako doba. To, co mělo u dětí úspěch kdysi, je už teď zajímat nemusí. Proto i tento literární žánr prošel výraznou proměnou. Dochází k aktualizaci lidové pohádky v pohádku moderní čili autorskou, při jejíž tvorbě se však autoři inspirovali pohádkou lidovou a tvoří své osobité texty.

Od klasických pohádek se autorská podstatně liší, a to svým obsahem, náměty, nebo dokonce jazykovými prostředky či výstavbou. Autorská pohádka nezobrazuje jen rozpory mezi dobrem a zlem, ale především řeší problémy dnešních dětí. Přednost dáváme textům, jež navádějí děti k rozvoji fantazie, myšlení, činnosti a k rozvoji řečových aktivit.²⁵ Pokud mluvíme o pohádce autorské, můžeme ji nazvat mladší variantou pohádky lidové, z níž silně vychází. V autorské pohádce však může být původní téma pozměněno, či mohou mít postavy opačný charakter, než ve folklórní (lidové) verzi.²⁶

Richter uvádí, že „není vždy zcela snadné stanovit hranici mezi literárními adaptacemi pohádky lidové a pohádkou umělou tam, kde nemalý počet prvků z lidové pohádky zůstává tak či onak zachován a stejně nemalý počet (či sám smysl pohádky) je změněn. Přinejmenším dvě následující skupiny ještě s lidovou pohádkou úzce souvisí – přesto však lze říci, že jimi už začíná pohádka umělá.“²⁷ Týž autor definuje ve své knize konkrétní termíny umělé pohádky, kterými jsou: současná, moderní či autorská pohádka.

1. Termín současná – je nejužším významem, který je spjat s Karlem Čapkem, jenž ve své literární tvorbě zmiňuje starosvětské rodinné doktory, rozšafné formany nebo výběřčí mýtného. To, kam až do minulosti sahá současnost, je na názoru každého čtenáře.

---

²⁴ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: 2006, s. 108.

²⁵ VEBEROVÁ, E. *Soubor textů k literární výchově v mateřské škole*. Praha: 1982, s. 163.

²⁶ ŠMAHELOVÁ, H. *Návraty a proměny : Literární adaptace lidových pohádek*. Praha: 1989, s. 193.

²⁷ RICHTER, L. *Pohádka-- a divadlo*. Praha: 2004, s. 69. ISBN 80-902975-2-8.

2. Termín moderní – užíváme především pro pohádky umělé s novodobou tematikou, jakou představuje například Karel Čapek. U tohoto termínu se můžeme shledat s problémem, co je modernost a co naopak už současnost.
3. Termín autorská – výrazným autorským vstupem bývá už i adaptace pohádky lidové. Pod vlivem tradiční pohádky jsou jimi parodie, variace, nebo již zmíněná pohádka autorská.²⁸

„Mnohé moderní či současné pohádky (například K. Čapka) vycházejí ve svých principech z tradiční lidové pohádky a užívají mnohé její prvky v novém celku, v němž ústřední roli hraje ‚současnost‘ (současní lidé, často přímo děti, současné prostředí...). Moderní či současné pohádky většinou nevyužívají tradiční palety archetypálních postav a standardních situací (cesta, boj o princeznu...). Naopak zavádějí postavy ze současného života: královskou kočku Juru odnese kouzelník a pátrá po ní detektiv, milionář ukradne slunce atd.“²⁹ Mezi zvláštnosti autorské pohádky řadíme prosazování a proměňování v souvislosti s novými médii, jimiž jsou televize a s ní spojené filmy a pohádkové seriály.

Moderní uměle vymyšlené pohádky se liší od těch folklórních (lidových). Černoušek je toho názoru, že „moderní pohádky totiž neobsahují v takové naléhavosti a v takové univerzální sdělnosti ony podstatné konfrontace s významnými životními problémy psychického vývoje. Jen málokdy se v nich objevují klasické pohádkové transformace, nehovoří se v nich tak jasně o nehynoucí naději nebo o nástrahách očekávajících hrdinu na jeho životní pouti. Zdá se, jako by v moderních pohádkách, uměle stvořených, byla tato věčně zelená témata psychického vývoje vytěsněna.“³⁰ Moderní pohádky se jeví, jako by v nich neexistovalo dobro a zlo v tak zjevných opozicích. Člověka to láká říci, že tyto uměle vytvořené pohádky jsou jakýmsi způsobem amorální – nesdělují nám nic podstatného o mravním cítění a smyslu, na rozdíl od pohádek klasických, ve kterých je to více než jasné.

Podle Svobodové a Švejdové³¹ mají v současné době autorské pohádky oblíbenost u dětí i pedagogů v mateřské škole. Můžeme předpokládat, že to je tím, že tyto příběhy jsou aktuální, a také tím, že mnoho těchto příběhů je zfilmováno. V současné době se setkáme

---

²⁸ RICHTER, L. *Pohádka-- a divadlo*. Praha: 2004, s. 70, ISBN 80-902975-2-8.

²⁹ Tamtéž, s. 71. ISBN 80-902975-2-8.

³⁰ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek : kouzlo vyprávěného slova*. Praha: 2019, s. 21. ISBN 978-80-262-1434-2.

³¹ SVOBODOVÁ, E.; ŠVEJDOVÁ, H. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: 2011, s. 110–111.

i s takovými knihami, které nejsou ani zdaleka kvalitní dětskou literaturou. V tomto případě mluvíme především o literatuře přeložené.

Autorská pohádka se podle Tomana liší od literárně adaptované pohádky tím, že „autor – při respektování její žánrové specifičnosti – podstatně zasahuje do její ustálené ideově tematické, kompoziční nebo jazykové podoby, žánrovou normativnost vědomě narušuje, či dokonce popírá (vytváří tzv. antipohádku) a vnáší do ní zcela netradiční, inovované a aktualizované náměty, motivy, stavební a stylové postupy i jazykové prostředky, jimiž se sepětí s folklorní pohádkou značně uvolňuje.“³²

Důležitou roli v tomto žánru hraje zábavná funkce, neboť autor chce v dětech probudit svět fantazie a snaží se zapůsobit na dítě po emoční stránce. V souladu s tím je i skutečnost, že dětský posluchač není jen pasivním příjemce, ale už i spoluvůrcem děje. Autor zaujímá dítě pomocí kontaktních prvků a postupem spontánního vyprávění, čímž je mu blíže.³³

2.1 Vývoj autorské pohádky

Autorská pohádka představuje mladší formu pohádky lidové. Autoři vytvářejí své autorské texty, v nichž se zobrazuje jejich tvořivá osobnost, myšlenky, postoje a názory, ale stále se opírají o specifické postupy pohádek lidových (folklorních). Moderní pohádky jsou především tvořeny pro dětské čtenáře a posluchače, kdežto pohádky lidové měly sloužit hlavně dospělé populaci či venkovským dětem. Doba se mění, a proto vznikají pohádky modernější a odpovídající současným dětem. Vývoj autorské pohádky lze rozdělit na dvě skupiny, a to na vývoj v českém kontextu a na vývoj ve světovém kontextu. Tomuto tématu se věnuje Dejmalová, Vařejková a Čeňková, a právě proto jsou získané informace z jejich publikací podstatné pro tuto kapitolu.

Za počátek autorské pohádky v české literatuře považujeme 70. léta 19. století. Mezi průkopníky tohoto žánru řadíme Elišku Krásnohorskou, která rozšiřovala tradiční lidové látky, avšak častěji tvořila svá vlastní díla. Její nejznámější knihou je *Pohádky naší babičky*. Náměty pohádek čerpala ze skutečného světa a ze života zvířat. Evangelický kněz, Jan

---

³² TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: 1992, s. 69. ISBN 80-7040-055-2.

³³ Tamtéž, s. 69–70.

Karafiát, vytvořil specifickou autorskou pohádku pod názvem Broučci, jež je snadno přístupná všem dětem díky svému jednoduchému stylu a dává jim možnost se seznámit se základními křesťanskými hodnotami a ideály.³⁴

Přelom 19. a 20. století pokládáme za důležitý mezník ve vývoji autorské pohádky, neboť společenské změny vyvolaly vlnu aktivit v tvorbě pro děti. Velký okamžik to byl především pro spisovatele Karla Čapka, poněvadž se stal editorem třísvazkového souboru *Nůše pohádek*, která anticipuje dění kolem moderní pohádky a v podstatě otevírá její další vývojové možnosti. Do tohoto díla přispělo přes čtyřicet známých či začínajících autorů, jako je například – Božena Benešová, Viktor Dyk, Karel Poláček, Marie Majerová, Jakub Deml a další.³⁵ Soubor *Nůše pohádek* „měl pozitivním, tvořivým způsobem přispět k aktualizaci žánru, obhájit ho ve stále se zažehujících sporech o pohádku a ověřit možnosti rozvoje pohádky tzv. umělé, tj. syntézy tisíciletými prověřených žánrových konstant pohádky a výrazně individuální poetiky moderního umělce, který si pohádkový útvar volí pro ztvárnění své vlastní koncepce daného žánru a jeho poslání, přetváří jej v duchu této koncepce a myslí přitom na dětského příjemce pohádkového textu.“³⁶ V tomto plodném období se rozvíjelo hned několik druhů autorské pohádky, jako jsou pohádky zvířecí, pohádky se sociálními motivy nebo delší pohádkové příběhy. V tuto chvíli je nutné připomenout, že „v meziválečném období se periodicky vracela otázka po smyslu pohádek v moderní době a jejich významu pro děti“.³⁷

Když už jsme zmínili Karla Čapka, nesmí být opomenut jeho bratr Josef, který do české autorské pohádky také přispěl svým dílem. Jeho nejvýznamnějším dílem v tomto žánru byla kniha *Povídání o pejskovi a kočičce*, v jejíchž hlavních postavách je zobrazen ženský a mužský princip. Tyto postavy představovaly manželský pár, který řešil různé problémy, avšak stylem jejich řešení se pejsek a kočička podobají spíše dětskému světu. Rovněž Josef Lada vyvinul nový typ pohádek, do kterého řadíme *Pohádky naruby*, v nichž převracel motivy, jež jsou všem známé. Tím u čtenářů vytvořil jisté napětí, neboť známé vyprávění upravoval parafrází.³⁸

---

³⁴ DEJMALOVÁ, K. *Vývoj autorské pohádky*. In ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: 2006, s. 136–137.

³⁵ Tamtéž, s. 137.

³⁶ VAŘEJKOVÁ, V. *Pohádky Karla Čapka*. Brno: 1994, s. 4. ISBN: 80-210-0932-2.

³⁷ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: 2006, s. 137. ISBN 80-367-095-X.

³⁸ Tamtéž, s. 139.

K vývoji autorské pohádky přispěl také autor František Hrubín, který se stal důležitou součástí dětské literatury. Autor se v poválečném období inspiroval folklorem a roku 1960 vydal Špalíček pohádek, jež obsahuje autorské adaptace lidových pohádek, ale i pohádky autorské. Umělé pohádce se velmi dařilo i v 60. letech 20. století, neboť se začali objevovat noví autoři s kvalitními texty. V tomto případě je nutné zmínit jméno Václava Čtvrťka, který vnesl do tehdejšího folkloru znaky pověsti a promítl je například v pohádkách o Rumcajsovi, Mance a Cipískovi.³⁹ Mezi autory české autorské pohádky patří tedy:

Eliška Krásnohorská (18. 11. 1847 – 26. 11. 1826)

Eliška Krásnohorská, vlastním jménem Alžběta Pechová, byla českou libretistkou (Bedřicha Smetany, Bendlovým a Fibichově Blaníku), překladatelkou (Byron, Puškin), prozaičkou, básnířkou, průkopnicí ženského hnutí a autorkou knih pro mládež. Vydala knihu pohádek, která nese název Pohádky naší babičky a obsahuje například pohádku O sedmi havranech, O Popelce, Kocour v botách, Kůzlátka a vlk, či O perníkové chaloupce. Tyto pohádky upravila Hana Primusová. Dalšími knihami Elišky Krásnohorské jsou například Celínka, Ze Šumavy, Svěhlavička, Z pohádky do pohádky a další.⁴⁰

Karel Čapek (9. 1. 1890 – 25. 12. 1938)

Karel Čapek, narozený v Trutnově, byl českým novinářem, překladatelem, dramatikem a prozaikem 20. století. V Hradci Králové studoval gymnázium, odkud ho však vyloučili, neboť během studia vstoupil do tajného debatního spolku studentů. Odmaturoval na pražském gymnáziu a dále studoval na několika univerzitách (UK, Univerzita Friedricha Wilhelma, Faculté des lettres) filozofickou fakultu. Po obhájení doktorátu v Praze zde zůstal se svým bratrem Josefem. Byl první českým spisovatelem, jenž dokázal uspět v zahraničí a prospět tím naší české literatuře. Mimo jiné, že býval považován za předchůdce sci-fi, tak vydal i dětskou literaturu, v níž například dětem sděluje určitou podstatu lidského vystupování (Devatero pohádek), nebo vypráví příběh o štěňátku (Dášeňka čili život

---

³⁹ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: 2006, s. 142–143.

⁴⁰ Eliška Krásnohorská životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/eliska-krasnohorska-995>.

štěněte). K dalším jeho dílům patří Bajky, Devatero pohádek – kniha druhá, Bajky a podpovídky či Měl jsem psa a kočku.⁴¹

Vladislav Vančura (23. 6. 1891 – 1. 6. 1942)

Vladislav Vančura se narodil v Opavě a byl to český dramatik, filmový režisér, spisovatel a tvůrce poetických próz, jež byly jazykově experimentující. Studoval na pražském gymnáziu, ale studium přerušil a začal navštěvovat umělecko-průmyslovou školu. Roku 1921 se oženil a začal na Zbraslavi provozovat lékařskou praxi, kterou však v roce 1929 ukončil a začal se zcela věnovat literární tvorbě. Vančura byl autorem spíše pro starší generaci, avšak vydal pohádkové dílo, kterým byla kniha Kubula a Kuba Kubikula. Tento příběh pojednává o medvěďáři Kubovi Kubikulovi a jeho nezvedenému medvědovi Kubulovi, s nímž putoval po světě. Další jeho díla jsou například Dlouhý, Široký, Bystrozraký, Luk královny Dorotky, Markéta Lazarová, Pekař Jan Marhoul a další.⁴²

Josef Čapek (23. 3. 1887 – duben 1945)

Josef Čapek se narodil v Hronově a byl českým spisovatelem, dramatikem, žurnalistou, prozaikem, autorem pohádek pro děti, malířem, grafikem a výtvarným teoretikem a kritikem. Patřil mezi multilaterální osobnosti meziválečného období. Jeho počátky byly ve spolupráci se svým bratrem Karlem, ale již během studia na Uměleckoprůmyslové škole v Praze se dotkl uměleckého a literárního světa. Společně se Stanislavem K. Neumannem a K. Čapkem vydal generační Almanach na rok 1914. Nejvíce ho však proslavila pohádková knížka Povídaní o pejskovi a kočičce, kterou vydal v roce 1929. Josef Čapek byl roku 1939 zatčen a uvězněn v koncentračních táborech, protože se aktivně účastnil v protifašistického odboje. Později, na přelomu 2. světové války, umírá v Dolním Sasku nejspíše na tyfus. K dalším Čapkovo dílům patří například publikace Pro delfína, Stín kapradiny, Kulhavý poutník nebo Povídejme si, děti.⁴³

---

⁴¹ Karel Čapek knihy | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/karel-capek-101>.

⁴² Vladislav Vančura životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/vladislav-vancura-124>.

⁴³ Josef Čapek životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-capek-817>.

Václav Čtvrtek (4. 4. 1911 – 6. 11. 1976)

Václav Čtvrtek, vlastním jménem Václav Cafourek, byl český autor povídek, románů a her o soudobých dětech, ale především spisovatel pro děti a mládež, který psal oblíbené pohádkové příběhy. Čtvrtek je nazýván pokračovatelem klasiků našich pohádek, kterými jsou Josef Lada, Jan Drda nebo Ondřej Sekora. Největší slávu sklidily právě jeho pohádkové příběhy, ze kterých se časem staly dokonce večerníčky, jako jsou například Pohádky z mechu a kapradí, Maková panenka, Víla Amálka a jiné. Mezi jeho další díla patří například Křemílek a Vochomůrka, Manka, Cipísek, Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky, Budulínek a další.⁴⁴

Druhou skupinou je vývoj autorské pohádky ve světovém kontextu. Rozvoj autorské pohádky vyvolal literární umělecký směr „romantismus“, a s tím je spojen i zvýšený zájem o folklor, ze kterého autorské pohádky vznikaly. Ve tvorbě autorských pohádek se zrcadlily typické znaky tohoto uměleckého směru a mimo jiné také současné společenské spory, jimiž bylo v 19. století především vlastenectví. K prvním zakladatelům autorské pohádky ve světě je řazen Wilhelm Hauff, který sepsal tři almanachy dětských pohádek.⁴⁵ Ovšem položení základního kamene k rozvoji tohoto žánru je přisuzován Hansi Christianu Andersenovi, o kterém víme, že „Látku čerpal z lidových vyprávění, z vlastních zážitků, všímal si sociálních a společenských problémů své doby, v ironickém nadhledu zachycoval lidské nadčasové nectnosti.“⁴⁶ Tento dánský spisovatel dokázal ve své pohádkové tvorbě vdechnout život obyčejným předmětům z prostého života a své příběhy zapustit do občanského prostředí. Patřil mezi ostatní autory, kteří se inspirovali folklorem. Jeho pohádkové příběhy jsou značně symbolické, zasahují do mnoho vrstev a mnohdy jsou pro děti složité, neboť pravou pointu děti nejsou schopny pochopit.⁴⁷ Na Andersenovu produkci má zřetelný vliv již zmíněný romantismus, jehož zrcadlení můžeme najít například v pohádce Malá mořská víla, v níž je právě zachyceno téma obětování se pro lásku. Jeho skeptické chování se také podílelo na jeho pohádkách, nýbrž ne vždy končívají šťastně.⁴⁸

---

⁴⁴ Václav Cafourek knihy | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/vaclav-cafourek-330?orderBy=&filtr=&id=3>.

⁴⁵ ČENKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: 2006, s. 129–130.

⁴⁶ Tamtéž, s. 130. ISBN 80-367-095-X.

⁴⁷ Tamtéž, s. 130.

⁴⁸ Tamtéž, s. 131.

Po Andersenovi nastupuje další autor známý svým skepticismem, Oscar Wilde, jehož díla jsou spíše pro dospělé populaci. V jeho pohádkových příbězích je etiky dosaženo určitým způsobem a je celá jeho tvorba je považována za novoromantickou. Hlavní postavy pohádky jsou rozhodnuty se za lásku obětovat, avšak ani po těchto skutečích není láska naplněna a oběť se projeví jako marná. Zde můžeme vidět tragiku a nepřiměřenost, jež je nad dětské chápání.⁴⁹

Následuje 19. století, ve kterém přichází Carlo Collodi se svým Pinocchiem, který není žádný princ či hrdina, ale jedná se o dřevěnou loutku. Tento příběh řadíme mezi rozsáhlejší a dobrodružné pohádky. Dalším světoznámým autorem je Lewis Carroll, jenž nám přináší Alenku v kraji divů, která patří také mezi rozsáhlé pohádky, a ve 20. století sklídila od čtenářů velkou oblibu. V tomto díle se můžeme setkat se zvířaty nebo věcmi, kterým Carroll vdechl lidské rysy, vlastnosti, či dokonce podobu. Na tvorbu tohoto autora navázal další anglický autor, jímž byl Alan Alexander Milne se svým Medvídkem Pú, kterého stvořil svému synovi Kryštofovi. „Tvorba Andersena, Carolla a Milna znamenala pro vývoj autorské pohádky zásadní zlom. Vytyčili široký okruh námětů a tvůrčích postupů, které další autoři obměňovali a rozvíjeli.“⁵⁰

„Světová autorská pohádka 20. století ztrácela moralistický aspekt, silně přítomný u Andersena, dávala důraz na rozlišení dobra a zla v chaosu moderní doby, která se v té či oné podobě do autorské pohádky promítala. Docházelo k mísení civilních reálií s ryze pohádkovým nebo fantazijním světem, autoři kladli důraz na potřebu fantazie, která může náš svět obohatit a napravit.“⁵¹ V tomto století se setkáváme s kouzelnou chůvou Mary Poppins, jejíž autorkou je Pamela Lyndon Travers. Tato chůva má jedinečné vlastnosti, pomocí nichž udělá i z nezáživného dne dokonalé dobrodružství. Avšak na první pohled působí jako chladná vychovatelka, ale to jen proto, aby neupoutávala pozornost dospělých. Dalšími současnými a známými autory jsou například John Ronald Reuel Tolkien nebo velmi populární spisovatelka a autorka kouzelnického světa Joanne K. Rowlingová.⁵² Mezi světové autory patří tedy:

---

⁴⁹ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: 2006, s. 131.

⁵⁰ Tamtéž, s. 131–133. ISBN 80-367-095-X.

⁵¹ Tamtéž, s. 133. ISBN 80-367-095-X.

⁵² Tamtéž, s. 134–136.

Wilhelm Hauff (29. 11. 1802 – 18. 11. 1827)

Wilhelm Hauff se narodil ve Stuttgartu. Od roku 1820 studoval teologii a filozofii na univerzitě v Tübingenu. V roce 1824 ve Stuttgartu začal působit jako domácí učitel v rodině Ernsta Eugena Freiherra von Hügela, württemberského ministra války. V téže době začal se psaním fantastických povídek a pohádek, se kterými mu vypomohly staré báje, pověsti a orientální Pohádky tisíce a jedné noci, které mu poskytly námět pro psaní. Právě tyto pohádky později vydal ve třech svazcích v Pohádkovém almanachu. „V každém almanachu jsou pohádky pospojovány pomocí tzv. rámcového příběhu v jeden celek, a almanachy jsou také podle tohoto příběhu pojmenovány – Karavana (1825), Šejk z Alexandrie a jeho otroci (1826) a Hospoda ve Spessartu (1827).“⁵³ Hauffovými literárními díly jsou například Hauffovy pohádky, Chladné srdce, Nepravý princ, Malý Muk, O kalifu Čápovi, Pohádky a další.

Hans Christian Andersen (2. 4. 1805 – 4. 8. 1875)

Hans Ch. Andersen byl proslulý dánský pohádkář, který se narodil v Odense a vyrůstal v chudé rodině. Ve 14 letech se přestěhoval do Kodaně, kde se živil jako herec loutkového divadla a zpěvák, avšak bez úspěchů. Pro jeho vášnivost k literatuře znal nazpaměť celé Shakespearovy hry. Později začal psát básně, romány, divadelní hry a hlavně pohádky. Právě již zmíněné pohádky, kterých bylo 156, Andersena proslavily po celém světě, a dodnes je řazen k vrcholům tohoto literárního žánru. Jeho tradicí byl svazček pohádek, který vydal vždy o Vánocích. Andersenovy pohádky mají velký význam nejen pro děti. „Andersen v nich oživuje neživé věci, nechává promluvit zvířata i domy. Ukazuje krásu života i jeho problémy života porcelánových figurek, sněhuláků, jehly i čápů. Vše samozřejmě okořeňuje Andersenův osobitý styl. Dokázal se vcítit do dětské duše, psal pohádky jakoby sobě, malému dítěti.“⁵⁴ Mezi nejznámější Andersenovy pohádky patří Císařovy nové šaty, Sněhová královna, Ošklivé káčátko, Cínový vojáček, Malá mořská víla nebo O princezně na hrášku.

---

⁵³ Wilhelm Hauff životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/wilhelm-hauff-7082>.

⁵⁴ Hans Christian Andersen životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/hans-christian-andersen-76>.

Alan Alexander Milne (18. 1. 1882 – 31. 1. 1956)

Alan A. Milne se narodil v Londýně. Nejznámějším dílem tohoto autora je série knih o medvídkovi Pú, v němž je hlavní postavou chlapec Kryštůfek Robin, který nese jméno Milneho syna. V tomto příběhu vystupují i zvířecí postavičky, kterými se Milne inspiroval u syna, neboť to byly jeho plyšové hračky, mezi které patří ta hlavní – Medvídek Pú. „Nicméně Milne napsal svého slavného Púa a s tímto žánrem hned poté skoncoval, současně s tím, jako jeho syn zestárl. Jenže v očích většiny mu proslulost těchto knih přinesla nálepku autora dětské literatury, které se nedokázal zbavit.“⁵⁵ K dalším jeho dílům patří knihy *Teď je nám šest*, *Když jsme byli velmi mladí* nebo *Tajemství červeného domu*.

Carlo Collodi (24. 11. 1826 – 26. 10. 1890)

Vlastním jménem Carlo Lorenzini byl italský spisovatel, romanopisec, novinář a autor dětské literatury. Jeho nejznámější dílo je *Pinocchio*, což je pohádka o dřevěné loutce, která obživne a tím, jak po všech dobrodružstvích zmoudří, tak se z ní stane opravdový živý chlapec. S tímto podobným příběhem se můžeme setkat i od jiných autorů, jako je Alexej N. Tolstoj (*Zlatý klíček*) a Christine Nöstlingerová (*Nový Pinocchio*), kteří knihu přepracovali. Collodiho dílo je například *Dobrodružství růžového opičáka Pipiho*, *Jeník*, *Pinocchio* a *Pinocchiova dobrodružství*.⁵⁶

Oscar Wilde (16. 10. 1854 – 30. 11. 1900)

Oscar Wilde byl anglický básník, esejista a prozaik. Studoval filologii na Oxfordu, kde začal s psaním veršů. Kvůli své orientaci byl v roce 1895 obžalován z homosexuality, neboť od roku 1891 se vědělo o jeho intimním vztahu s lordem Alfredem „Bosie“ Douglasem. Jeho nejznámějším dílem je *Obraz Doriana Graye*, ale psal také pohádky pro děti, které se mnohdy podobaly těm Andersenovým. Mezi jeho literární díla patří například *Šťastný princ*, *Pohádky*, *Šťastný Filip* a jiné pohádky, *Slavík a růže*, *Jak je důležité mítí Filipa* a další.⁵⁷

---

⁵⁵ Alan Alexander Milne životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/alan-alexander-milne-116>.

⁵⁶ Carlo Lorenzi Collodi životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/carlo-lorenzi-collodi-3938>.

⁵⁷ Oscar Wilde životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/oscar-wilde-169>.

3 Práce s autorskou pohádkou v mateřské škole

Práce s příběhem je v mateřské škole velmi podstatná, neboť má přímou souvislost s tím, co děti prožívají, s čím se trápí nebo s tím, co jim naopak chybí. V příbězích mohou najít samy sebe či se na chvíli stát někým jiným. Výběr příběhu je velmi důležitý, protože musí děti zaujmout a získat si jejich pozornost od začátku až do konce. A právě tohle je jeden z důvodů, proč se příběhy zařazují mezi východiska integrovaných vzdělávacích celků. Jak jsme již zmiňovali, pohádka je nejoblíbenějším literárním žánrem dětí předškolního věku.

Právě mateřská škola má významný úkol v rozvoji dítěte, neboť si musíme uvědomit, že děti by se měly učit nenásilnou a zábavnou formou. Proto by se mělo využívat různých herních aktivit, neboť při jejich plnění si dítě prakticky neuvědomí, že se vzdělává. Tímto jednáním předejdeme tomu, aby dítě bylo nesoustředěné a vyhledávalo jinou zábavu. Pohádkové knihy jsou zařazovány do řízených a odpočinkových činností, avšak by si měly najít i své podstatné místo v každé třídě tak, aby si děti mohly vzít knihu kdykoliv do ruky a tím si budovat k literatuře kladný vztah.

3.1 Metody a techniky práce s literárním textem

Pro práci s literárním textem využíváme různých metod a technik, které ve svém rukopisu uvádí p. Nováková. Nyní si tyto metody a techniky stručně vysvětlíme.

a) Zařazení do kontextu/reality

Příběh nejdříve zasadíme do dne, který děti právě prožívají, do reálného světa – časoprostoru. Tím se umocní prožitek i porozumění celému textu. Zařazení do kontextu uplatníme pro každý věk dítěte.

b) Předvídání

Při využívání této metody čtení stopujeme, dotazujeme se na různé otázky a děti se snaží odhadnout, jak například budou dále postavy jednat, jak se cítí nebo jaké je prostředí či postavy. Tímto u dětí rozvíjíme představivost, vnímavost a slovní zásobu. Předvídání je vhodné v jakémkoliv věku, avšak zejména od 4 let dále.

c) Komentování

Obvykle ho chápeme jako doplnění informací ke čtenému textu, které sděluje pedagog dětem, a také jako vysvětlování informací, o nichž právě četl. Komentování je nutné v každém věku, ale musí být přiměřené možnostem dětí.

d) Rekapitulace příběhu

Jde o zopakování informací, které se už v příběhu odehrály, a zařazujeme je kdykoliv si to příběh žádá. Rekapitulace je vhodná pro každý věk. Na základě otázek zjistíme, jak je u dětí rozvinuto sluchové vnímání, sluchová paměť, schopnost umět se vyjádřit, udržet informace v krátkodobé paměti a následně je zopakovat.

e) Vysvětlení významu slov a vět

Tato metoda se využívá zejména u neznámých slov, pojmů, obrazných vyjádření a je vhodná v každém věku. Vysvětlováním rozšiřujeme slovní zásobu dětí.

f) Vysvětlení původu vlastních jmen

Toto vysvětlování je vhodné zejména u pohádek, přičemž ponecháme děti, aby samy vymýšlely významy a jejich souvislosti. Tato metoda slouží k rozvoji slovní zásoby, lepšímu porozumění textu a rychlejšímu zapamatování si daných informací.

g) Ozvučení

Zde máme více způsobů ozvučení. Buď text doplňujeme zvuky současně se čtením, či po přečtení daného úseku, nebo vydávají zvuky ke čtenému textu děti. Zapojujeme děti co nejčastěji, ať už celou skupinu, nebo jen samostatně. Základní ozvučení může být pomocí zvuků, anebo pomocí pohybu.

h) Kresba

Tuto metodu lze využít k příběhu v próze i básni a zejména ve věku 5–6 let. S výtvarným artefaktem vždy následně pracujeme. Popisujeme postavy, části děje, co postava dělá, kam jde a podobně. Následné popisy se nemusí shodovat s dějem.

ch) Vymýšlení názvu příběhu

Při využívání této metody, zejména ve věku 4–6 let, pracujeme se slovní zásobou.

i) Dokončení příběhu

Po přečtení části textu či veršovaného příběhu se děti snaží celý příběh dovyprávět. Tato metoda je vhodná pro děti zejména ve věku 5–6 let.

Dále máme metody práce s literárním textem určené zejména pro předškoláky a sem řadíme: doplňování textu, parafrázi, rekonstrukci textu, rekonstrukci příběhu, vyprávění z pozice jiné osoby, kondenzaci / redukci textu, tvorbu osnovy, komparaci textu, nadbytečná slova / nesprávná slova, zasazení postavy do příběhu nebo přesazení postavy.⁵⁸

---

⁵⁸ NOVÁKOVÁ, J. *Metody a techniky práce s literárním textem*. Rukopis. In: Přednáška JVPV2, letní semestr. ZČU FPE Plzeň: 2020.

4 Náměty pro práci s konkrétní autorskou pohádkou v mateřské škole

Poslední kapitola této bakalářské práce pojednává o tom, jak lze využít autorskou pohádku v mateřské škole. Představíme tedy, jaké aktivity můžeme dětem nabídnout na základě pohádkového příběhu. Jako základ byly pro tuto kapitolu zvoleny tři konkrétní autorské pohádky. První pohádka je O lakomém kohoutkovi, druhá je Rákosníček a počasí⁵⁹ a třetí je Gerda – Příběh Velryby⁶⁰. Každá z těchto pohádek je zpracována jinou formou, aby mohlo být využito více rozmanitých způsobů. Konkrétní aktivity jsou zpracovány především pro děti předškolního věku.

4.1 O lakomém kohoutkovi

První autorská pohádka je rovnou zpracována s použitím metod a technik pro práci s literárním textem (viz podkapitola 3.1) a s tím, že název metody je tučným písmem a přesné pokyny dětem jsou psány kurzívou. K této pohádce následují další konkrétní činnosti na tři dny.

Kohoutek a slepička žili s ostatními zvířátky a lidmi v malé vesnici. Jednoho dne se kohoutkovi zdálo, že nemá dost pamlsků na zobání. (*Copak chtěl asi kohoutek zobat? Budeme číst dál a určitě se to dozvíme. – předvídání*) A tak řekl slepičce: „Slepičko zlatá, mám skvělý nápad: V oboře lesní je mnoho stromů, semínka šišek z nich padají dolů, a také oříšky sladké jak med. Na nic nečekej, půjdeme tam hned!“ Vydali se tedy spolu do obory. A opravdu – všude na zemi byla spousta semínek a oříšků. Hotová hostina! (*Děti a jestlípak víte, co je hostina? Hostina je událost, na které je mnoho jídla, ze kterého můžete sníst, na co máte zrovna chuť. – vysvětlení významu slova*) Slepička se zaradovala (*Honem děti, jak hodně se slepička asi radovala? Ukážeme si to? Tak a teď všichni – Hurááá, koko koko dáá. – ozvučení*) a navrhla: „Pojďme zpátky na náš dvůr! Povíme všem přátelům, kolik dobrot čeká zde na ně v lesní oboře!“ Kohoutek se zle načepýřil a už se rozčiloval: (*Tak děti a teď si předvedeme, jak moc se zlobil kohoutek – Kykyryký kykyryký! – ozvučení*) „Myslel jsem si, že jsi chytrá, slípko jedna hloupá! Proč

⁵⁹ KINCL, J. *Rákosníček a počasí*. Praha: 2003.

⁶⁰ MACHO, A.; KAVECKÝ, P. *Gerda : Příběh velryby*. Brno: 2018. ISBN 9788026419068.

bych se měl jako ty dělit o své dobroty?“ V tom zahlédl velký oříšek a bez meškání ho sezobl. Ale – co to? Oříšek mu uvízl v krku tak nešťastně, že se začal dusit. Padl na zem jako mrtvý. Slepíčka se moc polekala. Snažila se pomoci, ale vše marné. Bylo potřeba aspoň trochu vody na zapití tak velkého sousta. *(Kam asi slepička běžela, děti? Myslíte si, že bude někde blízko troška vody? Tak dávejte pozor, určitě se to hned dozvíme. – předvídání)* Rozběhla se k nedaleké studánce a prosila: „Studánko modrá – pro pomoc spěchám, dej trochu vody, kohoutka zachraň!“ Studánka odpověděla: „Za vodu čerstvou chci šátek červený, k švadlence pospěš, jistě ti vyhoví.“ *(Jestlipak víte, kdo je švadlenka? Nevíte? To je taková paní, která pracuje s jehlou, nití a látkou a nůžkami. Tato moc šikovná paní stříhá látky, ze kterých potom ušije něco moc hezkého. Může ušít například nějaké oblečení nebo ho jen upravit či zašít. – vysvětlení významu slova)* Slepíčka běžela, co jí nohy stačily, ke švadlence: „Švadlenko krásná – pro pomoc spěchám, dej šátek červený, kohoutka zachraň!“ Švadlenka ale dělala drahoty: „Za šátek červený botičky dones mi, obrať se na ševce, jistě ti vyhoví.“ Slepíčka nemeškala a už byla u ševce: „Ševče můj milý – pro pomoc spěchám, dej nové botičky, kohoutka zachraň!“ Švec pohlédl na utrápenou slepičku a vlídně zabručel: „Za boty ušité kartáč štětínový, zeptej se prasátka, jistě ti vyhoví.“ Zklamaná slepička přiběhla k prasátku: „Prasátko, příteli – pro pomoc spěchám, dej kartáč ze štětín, kohoutka zachraň!“ *(A mě by teď zajímalo děti, zda si pamatujete, kde slepička už byla. Jako první běžela ke studánce, ale ta ji poslala k někomu jinému, ale kdo to jen byl? Ano správně, byla to švadlenka, která slepičku poslala k ševci a ten ji poslal kam? ANO k prasátku, u kterého je slepička teď. Tak budeme poslouchat, co se slepička dozví u prasátka. – rekapitulace)* Prasátko pohlédlo nešťastně do prázdného korýtka a zafunělo: „Za kartáč ze štětín džbán mléka nalij mi, kravičku požádej, jistě ti vyhoví.“ Ani trochu se slepička nerozmýšlela a už byla u kravičky: „Strakatá kravko – pro pomoc spěchám, dej trochu mléka, kohoutka zachraň!“ Kravička ale měla hlad, a tak jen zabučela: „Za dobré mléko travičku dones mi, když louku požádáš, jistě ti vyhoví.“ Ještě, že na louku to bylo jen kousek! Slepíčka zakvokala: „Zelená louko – pro pomoc spěchám, dej čerstvou trávu, kohoutka zachraň!“ Louka ale byla docela suchá, a tak jen smutně zašuměla zvadlými stébly: „Daruji ti ráda trávu, potřebuji ale vláhu. Zkus poprosit nebičko, ať zaprší maličko!“ Slepíčka zvedla hlavu a zavolala k nebi: „Vysoké nebe – pro pomoc spěchám, dej trochu deště, kohoutka zachraň!“ Smilovalo se nebe nad lakomým kohoutkem, smilovalo se i nad obětavou slepičkou. Soslalo tolik deště, že se louka zazelenala, tráva na ní před očima povyrostla a bylo jí dost a dost. Slepíčka ani chvíli neotálela. Poděkovala nebi za vláhu, louce za trávu *(Tady máme velice*

důležitou věc děti. Když něco dostaneme, nebo nám někdo pomůže, tak co musíme udělat? Ano, poděkovat, protože je to slušnost, a hlavně si musíme vážit čehokoliv a kohokoliv, kdo nám například pomohl. – komentování) Od krávy dostala za trávu mléko, od prasátka výměnou za mléko krásný štětinatý kartáč. Hned s ním běžela k ševci, ten kartáčem pečlivě vyleštil zbrusu nové botičky, aby je slepička mohla zanést švadlence. Švadlenka měla velkou radost, a tak dala slepičce krásný červený šátek pro studánku. Také studánka si pochvalovala, jaký krásný dárek dostala, a ochotně dovolila slepičce, aby si vzala vodu pro kohoutka. Slepička rychle nabrala vodu ze studánky do zobáčku a už běžela za kohoutkem. Jakmile pustila vodu kohoutkovi do krčku, hned se mu ulevilo a mohl spolknout uvízlý oříšek. To bylo radosti! Kohoutek se třikrát nadýchl, pak se nad sebou chvíli zamyslel, znovu se třikrát nadýchl a šťastně zakokřhal: „Kykyryký kykyryý, *(Tak děti a teď zakokřháme jako kohoutek, který měl radost – ozvučení)* už nebudu lakomý, o všechno se rozdělím, rád každého potěším. Slepičko moje s peřím zlatým – děkuji ti nastokrát, tobě i přátelům věrným vždycky budu pomáhat.“ Kohoutek svůj slib splnil a nikdy už nebyl pyšný ani lakomý. Pochopil, jak je důležité, když ho mají přátelé rádi. Vážil si toho, co všechno pro něho museli udělat, aby nezahynul. *(A právě proto se nevyplácí být pyšný a lakomý, protože nikdy nevíme, co se může stát. Proto děti musíme být na své kamarády hodní a štedří. Když dostaneme například bonbóny, tak je slušné se rozdělit. – komentování)*⁶¹

Následné činnosti pro práci s první pohádkou

a) První den

Pohádka O lakomém kohoutkovi (jako motivace slouží přítomnost knížky)

Čteme dětem pohádku s doplňkovými činnostmi, jako je například odpovídání na různé otázky.

Zhodnocení pohádky

Klademe dětem otázky typu – *Zachovaly byste se, děti, stejně jako slepička? Jak by mohla pohádka dopadnout, kdyby slepička neběžela pro vodu?*

---

⁶¹ ČERNOUŠEK, Z., ing. *O lakomém kohoutkovi*. Praha: 2007.

Opakování příběhu, dramatizace

Budeme vyprávět pohádku znovu ve zkratce. Děti poslouchají a pomáhají slepičce podle obrázků se záchranou kohoutka (loutky – plyšové hračky).

Cíle: Děti se seznámí s novým příběhem.

Děti procvičují paměť a zrakové vnímání.

b) Druhý den

Motivace: *Včera jsme si četli pohádku, pamatujete si, jaká to byla? O čem byla pohádka? Kdo tam vystupoval? Pamatujeme si, jak příběh plynul?* – pojmenování a seřazení obrázků dle příběhu (Příloha č. 1).

Výroba loutek na divadlo

Pomůcky: špejle (lékařské lopatky), papír, lepidlo, nůžky, tužka.

Na papír nakreslíme tvar slepičky, kohoutka, studánky, kravičky, švadlenky apod. Všechny tvary nakreslíme rovnou dvakrát. Děti vymalují podle své fantazie, vystříhneme (učitelka vystříhne) a nalepíme na špejli tak, aby z obou stran bylo vidět, co máme za loutku (Příloha č. 2). Aby se nám lépe pracovalo, rozdělíme se na dvě skupiny:

1. skupina dětí s učitelkou – výroba loutek u stolečků;
2. skupina dětí s učitelkou – pohybová hra na koberci.

Pohybová hra (pro jednu skupinu)

Vyprávíme zkráceně příběh, děti pozorně poslouchají, a při tom se snaží ztvárnit pohyb zvířátek v pohádce – slepička (sed dřepmo, ruce jako křídélka, chodíme po třídě), kohoutek (leh, nohy zvednutý, třepotat), pokud slepička v pohádce běží (děti se snaží také běhat, pokud jim nepůjde rychle se pohybovat v sedu dřepmo, vstanou a budou běhat po třídě ve stoje s rukama na ramenou jako křídélka). Děti si mohou samy zvolit, zda chtějí být nejprve ve skupině výtvarné nebo pohybové. Pokud dítě nechce jednu z nabízených činností, nemusí ji dělat a dělá tu aktivitu, která je mu příjemnější.

Cíle: Děti opakují příběh a snaží se ho převyprávět.

Děti zapojují fantazii u výroby loutek.

Děti procvičují paměť.

c) Třetí den

Skládání obrázku

Vytiskneme si podle počtu dětí (skupin) obrázek slepičky a kohoutka, jak zobou oříšky. Ten bude rozstřížený na několik částí a děti mají za úkol složit obrázek do původního stavu. Pokud jim aktivita půjde, můžeme rozstříhnout obrázek na více částí a děti dále skládají (Příloha č. 3).

Dramatizace pohádky

Připravíme si loutky tak, aby každé dítě nějakou mělo. Pokud loutky nevyjdou na všechny děti, navrhnou nějakou alternativu, nebo přidělíme funkci pomocníka. Vypravěč může být učitelka nebo dítě, které si příběh dobře pamatuje. Hrajeme divadlo, při kterém dáváme dostatečný prostor pro vyjádření dětí v roli. Děti si mohou vyzkoušet svoje vymyšlené dialogy, nebo použít fráze z pohádky.

Závěr

Děti na závěr hodnotí celou pohádku, ale také hodnotí to, zda kohoutkovo chování bylo správné. Můžeme se ptát, zda známe někoho, kdo se chová stejně, a jestli je dobré se tak chovat ke svým kamarádům ve školce, doma apod.

Cíle: Děti procvičují paměť, vyprávění a dramatizaci pohádky.

Děti procvičují používání loutky.

Děti vyjadřují svůj vlastní názor.

4.2 Rákosníček a počasí

Druhá pohádka je o skřítkovi Rákosníčkovi, který bydlel u rybníku jménem Brčálník. Nad rybníkem se jednoho roku střídalo počasí tak, až z něj neměl nikdo radost ani prospěch. Ostatní kamarádi od rybníku byli nešťastní, ale jelikož je Rákosníček ochotný vždy pomoci, nebylo tomu jinak ani tentokrát. Jakmile Rákosníček zakročil, začaly se dít nevídané věci. Z pohádky byly vybrány jen některé kapitoly – Jak Rákosníček nepřivolal bouřku, Jak si Rákosníček neporadil s duhou, jak Rákosníček neudělal vítr a Jak Rákosníček nedodal správné zahradnické počasí (viz přílohy č. 4, 6, 10 a 13). Tyto kapitoly vždy pojednávají o tom, jak nebylo vhodné počasí, které si všichni přáli a Rákosníček se snažil jejich přání splnit. To se mu ale pokaždé příliš nepodařilo, a proto mu pomůžeme našimi činnostmi. Ke

každé kapitole se dále vážou aktivity určené konkrétně pro předškolní věk. K některým činnostem jsou přiděleny přílohy, které nalezneme na konci této práce.

a) Jak Rákosníček nepřivolal bouřku (Příloha č. 4)

Pracovní list – DÉŠŤ

Pomůcky: pracovní list, tužka nebo pastelka.

Děti dostanou pracovní list, na kterém je mráček, ze kterého prší. Úkolem dětí je spojovat přerušované tečky tak, aby vznikly jednotlivé kapky deště. Děti tak procvičí pohyb ruky ze shora dolů.

Cíl: správný úchop tužky, koordinace pohybu ruky.

Poznej zvuk

Pomůcky: audio nahrávka, přehrávač.

Děti poslouchají audio nahrávku, na které jsou zvuky deště, větru, vichřice, krupobití, hromu a slabého vánku. Úkolem dětí je, aby tyto zvuky pomocí svého sluchu správně poznaly.

Cíl: rozvoj sluchové diference.

Najdi cestu – BLUDIŠTĚ (Příloha č. 5)

Pomůcky: papír s bludištěm, tužka nebo pastelka.

Mráček Dráček poztrácel své blesky. Musíme mu pomoci je najít. Úkolem dětí je najít v bludišti správnou cestu k bleskům.

Cíl: správný úchop tužky, koordinace pohybu ruky, rozvoj fantazie.

b) Jak si Rákosníček neporadil s duhou (Příloha č. 6)

Trhaná obloha (Příloha č. 7)

Pomůcky: čtvrtka, barevné papíry, lepidlo.

S dětmi si vyrobíme oblohu pomocí trhání barevných papírů. Pro ulehčení můžeme dětem načrtnout tvary, aby je trhaly podle čáry, nebo je necháme trhat po malých kouskách.

Cíl: rozvoj jemné motoriky, koordinace ruky a oka, zručnost, rozvoj fantazie.

Modelování – DUHA, KAPKA, MRAK, BLESK, SLUNCE (Příloha č. 8)

Pomůcky: podložka, modelína, pomůcky na tvarování.

Při téhle činnosti je důležité řádně modelínu zahřát mezi prsty, aby z ní šlo následně dobře tvořit. Sdělím dětem, ať si vybaví, jak vypadá mrak, blesk, slunce, duha a kapka deště. Následně se to děti pokusí vymodelovat. Samotné tvoření necháváme pouze na dětské fantazii.

Cíl: koordinace ruky a oka, fantazie, zručnost.

Trénování oblouku – DUHA (Příloha č. 9)

Pomůcky: pracovní list, tužka nebo pastelka.

Děti dostanou pracovní list, kde se vyskytují horní oblouky ve formě duhy. Úkolem dětí bude spojovat přerušované čárky tak, aby vznikly jednotlivé pruhy duhy a deštník. Děti tak procvičí obloukový pohyb ruky.

Cíl: správný úchop tužky, koordinace pohybu ruky.

c) Jak Rákosníček neudělal vítr (Příloha č. 10)

Pohybová hra – VÍTR a MRAKY

S dětmi utvoříme skupinky cca po 3 dětech. Chytíme se za ruce. Tím budeme představovat MRAK. Plujeme po obloze = točíme se a chodíme po prostoru. Paní učitelka představuje VÍTR. Děti (mraky) říkají říkanku: „Plujeme si po obloze, je nám tu všem tuze dobře.“. Jakmile se vítr dotkne kohokoliv ze skupinky jednoho mraku, tak se mráček rozfoukne. Děti se poté rozdělí a chodí po prostoru (už nic neříkají). Hra končí, když na obloze není ani jeden mrak.

Cíl: koordinace pohybů, vnímání prostoru.

Pracovní list – VÍTR (Příloha č. 11)

Pomůcky: pracovní list, tužka nebo pastelka.

Děti dostanou pracovní list, na kterém je mráček, který vyfukuje vítr. Úkolem dětí bude spojovat přerušované čárky tak, aby vznikly spirály. Děti tak procvičí krouživý pohyb ruky.

Cíl: správný úchop tužky, koordinace pohybu ruky.

Dokresli druhou polovinu obrázku – DRAK (Příloha č. 12)

Pomůcky: pracovní list s obrázkem, tužka nebo pastelka.

Jelikož venku fouká vítr, půjdeme pouštět draky. Ale náš dráček nemá druhou polovinu, takže ho musíme dokreslit. Úkolem dětí je dokreslit draka tak, aby jeho poloviny byly stejné.

Cíl: rozvoj fantazie, správný úchop tužky, koordinace pohybu ruky.

d) Jak Rákosníček nedodal správné zahradnické počasí (Příloha č. 13)

Spoj jedním tahem – SLUNCE (Příloha č. 14)

Pomůcky: pracovní list, tužka.

Připravíme si pro děti papír A4, kde budou vyznačené tečky. Děti budou spojovat tečky, čímž vytvoří jednotážku ve tvaru sluníčka.

Cíl: dodržení pravidel, úchop tužky.

Hra – SEMÍNKÁ

Pomůcky: hudební nástroj.

Děti se „změní“ na semínka a „zasadí“ se do země. Když začne pršet (cinknutí na triangel) a zasvítí sluníčko, začnou semínka vystrkovat na zem první klíček. Nejprve pomalu, aby se přesvědčila, že už je jaro a teplo. Pokud ne, stáhnou se zpátky pod zem. Po doteku dalšího slunečního paprsku (pohlazení p. uč.) začnou růst. Každé dítě ztvárňuje jinou rostlinu a snaží se jí podobat. Až vyroste poslední rostlina, každá z nich se představí jménem.

Cíl: rozvoj časoprostorové orientace.

Pracovní list – DÉŠŤ (Příloha č. 15)

Pomůcky: pracovní list, tužka nebo pastelka.

Dětem dáme pracovní list, na kterém je mráček, ze kterého prší. Úkolem dětí bude spojovat přerušované tečky tak, aby vznikly jednotlivé kapky deště. Děti tak procvičí pohyb ruky ze shora dolů.

Cíl: správný úchop tužky, koordinace pohybu ruky.

pobřeží, kde právě poletovali ukřižení racci. (Příloha č. 20) A jelikož racci vědí skoro všechno, tak Gerda poslouchala, co se stalo nového v oceánu i na pevnině. Myšlenkami však byla stále u své rodiny.

„Brrr, to se nám ochladilo, pomyslela si Gerda.“ Oceán ji zanesla do odlehlých končin, kde byla třesknutá zima. Bylo to úplné ticho, temné hlubiny a všude kolem nekonečná dálka. Gerdě se najednou zastesklo a vzpomněla si na mamčinu písničku, kterou si začala zpívat. Ale najednou ji vyrušily nějaké zvuky. Rozhlédla se a spatřila tři tučňáky, kteří skákali do vody a zpět na kru ledu. (Příloha č. 21) Tučňáci se začali smát Gerdině velikosti, protože je moc velká a nemůže si s nimi hrát. Jenže ona jim předvedla, že také dokáže vyskočit na ledovou kru a sklouznout se zpět do vody. „Nezáleží totiž na tom, jestli se na první pohled zdá, že se věci nemohou povést. Stačí jen překonat strach a dokážeme mnohé.“

Od tučňáků Gerda plula ve dne i v noci ledovými severskými vodami a při pohledu na nebe plné hvězd uviděla souhvězdí Velké medvědice. Vzápětí však viděla skutečného medvěda. (Příloha č. 22) Na zamrzlém sněhu seděl lední medvěd a usmíval se ni. Začali si spolu povídat a medvěd Gerdě vyprávěl příběh o Pramatce medvědici, která se kdysi dávno rozhodla vystoupit na oblohu. „Její souhvězdí tak dodnes všem připomíná slavnou a nezapomenutelnou minulost velkých medvědů severu.“ Po napínavém příběhu se tyto dva přátelé spolu rozloučili, neboť věděli, že už se možná nikdy neuvidí, ale v srdcích navždy přáteli zůstanou.

Když Gerda putovala dál, cítila, že se blíží do cíle. Najednou viděla blýskavé světlo a rozhodla se, že poplave blíž. Světlo vycházelo z podmořské ledové jeskyně, kde se leskly útvary, které připomínaly dávné jeskynní malby. Když už byla přímo v jeskyni, někdo na ni promluvil z tmavého koutu jeskyně. Odtud se vynořil starý narval a ptal se Gerdy, co ji do takové pustiny přivádí. (Příloha č. 23) Ta mu odpověděla, že se ztratila a narval ji po chvíli řekl: „Víš, pluju tímto světem už velmi dlouho. Za svůj život jsem slyšel mnoho různých příběhů a poznal spoustu osudů. Některé z nich se tomu tvému podobaly. Máš za sebou bohaté zkušenosti. Ale právě díky nim tu dnes stojíš jako silná velryba. Ale jeden z příběhů se tomu tvému podobal opravdu hodně... Příběh červeného moře.“ V tu chvíli nad tím Gerda začala přemýšlet a chtěla se dozvědět více. „Před spoustou let sem zabloudila jedna velryba – taky plejtvák jako ty – a posteskl si, že i on ztratil rodiče a sestru.“ Najednou Gerda vykřikla plna naděje, že to musel být určitě její bratr Lars a prosila ho, ať mu o něm řekne všechno, co ví. Narval chvíli přemýšlel, protože už to bylo přeci jen dávno. Na jméno toho plejtváka

si nevzpomněl, ale pamatoval si, že hledal nový domov a mířil do Rajské zátoky velryb, jež je na pobřeží členitých fjordů a zálivů. Gerda nemohla uvěřit, že je to možné, že by její bratr žil. Narvalovi poděkovala a vydala se na cestu za Larsem. Plavala bez přestávky, protože ji těšila představa, že se po dlouhých letech znovu shledá se svým bratrem.

Jakmile Gerda doplavala do zátoky, nemohla se vynadívát na tu krásu. Viděla tu klidně plavat spoustu dalších tvorů, jako například houfy kosatek a delfinů, čtyři dospělé vorvaně a nebo skupinu bílých běluh. (Příloha č. 24) Gerda se rozhlížela kolem sebe, jestli náhodou Larse nezahledne. Do zátoky začala pomalu přicházet noc a ona se s těma nejsmutnějšíma očima zadívala na nebe, kde uviděla souhvězdí Velké medvědice a začala si pozpěvovat mamčinu starou baladu, dokud neusnula. Když nastal nový den, Gerda se probudila a znovu se zadívala na hvězdnou oblohu, když najednou uslyšela z dálky nějaký hlas. Napřed ničemu nerozuměla, ale jakmile se hlas blížil k ní, nemohla uvěřit svým očím a jen potichu vyslovila jméno svého bratra. (Příloha č. 25) „Do obří velryby, jsi to ty! Kdybys věděla, jak moc jsi mi celou dobu chyběla“ vykřikl radostně Lars a vzájemně se dotkli ploutvemi. Tak se totiž velryby objímají.“ A tyhle dvě velryby spolu žijí v překrásné zátoce v nespoutaném oceánu až dodnes. „Gerda, který tady konečně našla to, co tak dlouho a neúnavně hledala. Místo plné bezpečí a lásky, kterému se říká... domov.“

Následné činnosti pro práci se třetí pohádkou

Rodina / domov

Pomůcky: papír, tužka, pastelky či jiné výtvarné a pracovní potřeby.

Společně si povídáme o tom, co znamená slovo rodina / domov a co si pod ním přesně představíme. Každé dítě má prostor vyjádřit svůj názor. Děti si mohou vybrat, jestli své názory chtějí vyjádřit jen slovně, nebo třeba výtvarnou či pracovní činností. Následně si mohou přinést z domova fotografii své rodiny.

Cíl: rozvoj prosociálního citění, vyjádření vlastního názoru.

Moře / oceán

S dětmi zahájíme tematickou výtvarnou práci na dlouhý papír (cca 3 metry), kterou budeme doplňovat v průběhu celého tématu. Děti mohou malovat Gerdu, její rodinu, ostatní mořské živočichy nebo cokoliv, co si myslí, že v moři nebo oceánu může být. O práci v průběhu tvorby společně diskutujeme.

Cíl: rozvoj fantazie, spolupráce, koordinace pohybu ruky, správný úchop.

Gerdina cesta

Pomůcky: mapa, kompas, papír, tužka (pastelky), stavebnice, modelína, podložka.

Ukážeme dětem, jak se dá pracovat s mapou a kompasem. Dále si děti utvoří skupinky po 3–5 a budou se snažit o vytvoření mapy pro Gerdu. Samy si mohou vybrat, jestli mapu ztvární na papír, pomocí dřívěk ze stavebnice na podložce nebo vymodelováním. Následně si skupinky své mapy představí a zkusí podle nich dojít do nějakého cíle.

Cíl: rozvoj fantazie, spolupráce, zrakového vnímání, orientace v prostoru, práce s mapou a kompasem.

Chobotnice

Pomůcky: obrázek chobotnice, pastelky, odpadky, nádoby na tříděný odpad.

Vybarvíme si obrázek chobotnice (Příloha č. 19) podle svých představ a připomeneme si, co měla chobotnice v oceánu okolo sebe. Byl tam nepořádek, který lidé vyhazovali tam, kam neměli. Zeptáme se, zda všichni znají třídění odpadu a vědí, k jaké barvě patří správný materiál. Následně si ve třídě zkusíme roztřídit nějaký odpad do barevných boxů.

Cíl: rozvoj fantazie, enviromentálního citění

Výprava do lesa a parku

Pomůcky: pytle na odpad, rukavice.

Když už víme o třídění odpadu, a že do přírody nepatří, tak půjdeme na procházku do lesa a parku, kde budeme sbírat do pytlů například PET lahve. Děti budou samozřejmě poučeny o bezpečnosti a budou seznámeni s tím, co mohou a nesmějí sbírat. Následně bude postaráno o správnou hygienu.

Cíl: rozvoj enviromentálního citění.

Tučňáci

Pomůcky: papír, pastelky, pomůcky na překážkovou dráhu.

Děti rozdělíme na dvě skupiny. První půjde k výtvarným stolečkům a pokusí se nakreslit tučňáky, jak si hrají na ledové kře. Druhá skupina bude mezitím stavět překážkové

dráhy z různých pomůcek ve třídě. Až budou skupiny hotové, tak se vymění, aby si každý zkusil obě aktivity.

Cíl: rozvoj jemné motoriky, fantazie, koordinace pohybu ruky, správný úchop, hrubé motoriky.

Medvěd

Pomůcky: encyklopedie, čtvrtka, inkoust, zmizík, modelína, podložka.

S dětmi si budeme povídat jaké známe souhvězdí, a také si ukážeme Velkou medvědicí (Příloha č. 22), kterou viděla i Gerda v pohádce. S dětmi si prohlédneme encyklopedii o vesmíru a rozdělíme se na dvě skupiny. První skupina se pokusíme nakreslit jiná souhvězdí pomocí inkoustu a zmizíku, zatímco druhá skupina bude modelovat planety z modelíny. Skupiny se po dokončení opět vymění.

Cíl: rozvoj enviromentálního citění, zrakového vnímání, jemné motoriky, fantazie.

Voda

Pomůcky: voda, nádoba, mraznička, jablko, molitanový míček, závaží, kámen, šišku.

Jelikož Gerda a ostatní živočichové žili ve vodě, budeme s dětmi zkoumat, co se s vodou stane, když ji například dáme do mrazničky, nebo ji necháme nějakou dobu v mističce. Můžeme také dělat pokusy, která tělesa ve vodě plavou a která ne. Pro tento pokus můžeme použít jablko, molitanový míček, závaží, kámen, šišku apod.

Cíl: rozvoj enviromentálního citění, zrakového vnímání, fantazie, předmatematických schopností.

Zvířata

Pomůcky: obrázky se zvířaty.

Zeptáme se dětí, jestli si pamatují, jaká zvířata Gerda potkala po cestě za jejím bratrem. Zkusíme si je vyjmenovat, ale také pomocí obrázků (Příloha č. 18–25) seřadit tak, jak po sobě vstupovala do příběhu.

Cíl: rozvoj myšlení, zrakového vnímání, paměti, předmatematických schopností.

Přátelství

Pomůcky: papír, temperové barvy, kelímek, voda, štětec.

Společně zjistíme, co pro nás znamená přátelství. Budeme si povídat o tom, jak by se k sobě kamarádi měli chovat, ale také zmíníme, jaké chování je například špatné. Pokusíme se výtvarně pomocí temperových barev vyjádřit přátelství. Ať už malbou, na které jsme s kamarádem, nebo jakýmkoliv způsobem, který děti napadne.

Cíl: rozvoj fantazie, jemné motoriky, vnímání, myšlení.

Závěr

Pohádka se řadí mezi nejvýznamnější druhy dětské literatury předškolního věku. Tato literatura odkrývá dětem staleté životní zkušenosti, vysvětluje jim na přístupných jevech vztahy mezi lidmi a motivy jejich jednání. Tímto dochází k jakému si zobecnění, které je přiměřené a srozumitelné dětskému věku. Při poslechu pohádky zažíváme pocit potěšení a okouzlení, jež není důsledkem psychologického významu příběhu, ale právě literárních kvalit pohádky jako uměleckého díla. Aby měla pohádka na děti psychologický dopad, musí být především již zmiňovaným uměleckým dílem, které je zcela srozumitelné dětskému věku tak jako žádný jiný druh umění.

Dospělí a děti jsou dvě rozdílné skupiny. Dospělí chápou svět jinak než děti, a proto by mohly vznikat v některých situacích neshody. Pohádka může být pomyslným mostem mezi těmito dvěma světy a dvěma různými typy myšlení. Pomáhá dětem se lépe orientovat v nesrozumitelných věcech či životních situacích. Svou jednoduchostí je lépe pochopitelná, což je ta nejdůležitější funkce pohádky. Pohádkové příběhy mají v životě dítěte nezastupitelný význam, a to od rozvoje fantazie, jazykových prostředků, myšlení, až po poskytnutí zábavy, mravní výchovy, sociálního cítění, citového prožívání nebo vytváření identifikačních vzorů a ideálů či mnoha dalšího.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zaměřit se na využití autorské pohádky v mateřské škole. V souvislosti s naplněním zmíněného cíle byla práce rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a praktickou. Úkolem teoretické části bylo seznámit čtenáře s teoretickými poznatky o zkoumané problematice. Kdežto v části praktické se jednalo o uplatnění získaných poznatků a vytvoření námětů pro práci s konkrétními autorskými pohádkami, kterými byly: O lakomém kohoutkovi, Rákosníček a počasí a Gerda : Příběh velryby. Každá z těchto autorských pohádek byla zpracována jiným stylem, abychom využili rozmanitých způsobů práce s literárním textem. Se všemi se však pojí konkrétní aktivity, které byly zpracovány pro předškolní věk. Cíle stanovené v úvodu lze považovat za splněné. V teoretické části bylo vše potřebné vysvětleno a v části praktické transformováno do podoby námětů pro práci s pohádkou. Z již uvedeného vyplývá, že tato bakalářská práce má přínos především pro pedagogiky v mateřských školách, ale zajímavé a podstatné informace využije zajisté každý z nás.

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá využitím autorské pohádky v mateřské škole. Nejprve práce obsahuje definici pohádky jako žánru, ale také uvádí klasifikace funkcí a významů od různých autorů. Dále se práce zaměřuje na pojem autorská pohádka a její zpracování v MŠ, přičemž jsou představeny základní metody a techniky práce s literárním textem. Poslední kapitola vychází z předchozích teoretických kapitol a její nedílnou součástí jsou náměty pro práci s konkrétními autorskými pohádkami v mateřské škole. Je zde využito metod a technik pro práci s textem, ale také je uvedeno několik konkrétních aktivit pro rozvoj předškolních dovedností.

Summary

This bachelor's thesis deals with the genre of authorial fairy-tale used in kindergarten. First, the work contains a definition of a fairy tale as a genre, and it also presents classifications of functions and meanings from various authors. Furthermore, the work focuses on the concept of authorial fairy-tale and its processing in kindergarten, while introducing the basic methods and techniques of working with literary texts. The last chapter is based on previous theoretical chapters and it includes ideas for working with specific fairy tales in kindergarten. The work also contains methods and techniques for working with the text and further more several specific activities for the development of preschool skills.

Seznam použité literatury

BADEGRUBER, B.; PIRKL, F. *Příběhy pomáhají s problémy*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-416-8.

BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek : proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1172-3.

ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek : kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1434-2.

ČERNOUŠEK, Z, ing. *O lakomém kohoutkovi*. Praha: 2007.

DEJMALOVÁ, K. *Vývoj autorské pohádky*. In ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

DOLÁKOVÁ, S. *Umíte to s pohádkou? : práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0933-1.

FRANZ, M.-L. von. *Psychologický výklad pohádek : smysl pohádkových vyprávění podle jungovské archetypové psychologie*. Praha: Portál, 2015. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-262-0863-1.

GEBHARTOVÁ, V. *Jak a co číst dětem v MŠ : komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

CHALOUPKA, O. *O literatuře pro děti*. Praha: Československý spisovatel, 1989.

KINCL, J. *Rákosníček a počasí*. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01160-3.

KRYČOVÁ, M. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6.

MACHO, A.; KAVECKÝ, P. *Gerda : Příběh velryby*. Brno: CPress, 2018. ISBN 9788026419068.

NOVÁKOVÁ, J. *Metody a techniky práce s literárním textem*. Rukopis. In: Přednáška JVPV2, letní semestr. Plzeň: ZČU FPE, 2020.

RICHTER, L. *Pohádka-- a divadlo*. Praha: Dobré divadlo dětem, 2004. ISBN 80-902975-2-8.

SVOBODOVÁ, E.; ŠVEJDOVÁ, H. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

ŠMAHELOVÁ, H. *Návraty a proměny : Literární adaptace lidových pohádek*. Praha: Albatros, 1989. ISBN 13-864-89.

TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. 80-7040-055-2.

VAŘEJKOVÁ, V. *Pohádky Karla Čapka*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-0932-2.

VEBEROVÁ, E. *Soubor textů k literární výchově v mateřské škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.

Seznam internetových zdrojů

Eliška Krásnohorská životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/eliska-krasnohorska-995>.

Karel Čapek knihy | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/karel-capek-101>.

Vladislav Vančura životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/vladislav-vancura-124>.

Josef Čapek životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-capek-817>.

Václav Cafourek knihy | Databáze knih. *Knihy* | *Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/vaclav-cafourek-330?orderBy=&filtr=&id=3>.

Wilhelm Hauff životopis | Databáze knih. *Knihy* | *Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/wilhelm-hauff-7082>.

Hans Christian Andersen životopis | Databáze knih. *Knihy* | *Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/hans-christian-andersen-76>.

Alan Alexander Milne životopis | Databáze knih. *Knihy* | *Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/alan-alexander-milne-116>.

Carlo Lorenzi Collodi životopis | Databáze knih. *Knihy* | *Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/carlo-lorenzi-collodi-3938>.

Oscar Wilde životopis | Databáze knih. *Knihy* | *Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 20.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/oscar-wilde-169>.

Přílohy

Seznam obrázků

Obrázek 1: Skládání dle příběhu (obrázky jsou použity z vlastních pomůcek ve třídě)	II
Obrázek 2: Loutky na divadlo	III
Obrázek 3: Skládání obrázku.....	III
Obrázek 4: Jak Rákosníček nepřivolal bouřku	IV
Obrázek 5: Bludiště	VI
Obrázek 6: Jak si Rákosníček neporadil s duhou	VII
Obrázek 7: Trhaná obloha	IX
Obrázek 8: Modelování	IX
Obrázek 9: Oblouky duhy	X
Obrázek 10: Jak Rákosníček neudělal vítr	XI
Obrázek 11: Vítr	XIII
Obrázek 12: Drak	XIV
Obrázek 13: Jak Rákosníček nedodal správné zahradnické počasí.....	XIV
Obrázek 14: Jednotažka slunce.....	XVI
Obrázek 15: Déšť.....	XVII
Obrázek 16: Kapky.....	XVIII
Obrázek 17: Velryba Gerda.....	XIX
Obrázek 18: Kosatky	XX
Obrázek 19: Chobotnice	XXI
Obrázek 20: Racci	XXII
Obrázek 21: Tučňáci.....	XXIII
Obrázek 22: Velká medvědice a medvěd	XXIV
Obrázek 23: Narval.....	XXV
Obrázek 24: Vorvani a běluhy.....	XXVI
Obrázek 25: Bratr Lars	XXVII

Všechny fotografie pocházejí z vlastních zdrojů autorky práce.

Příloha č. 1

Obrázek 1: Skládání dle příběhu (obrázky jsou použity z vlastních pomůcek ve třídě)

Příloha č. 2

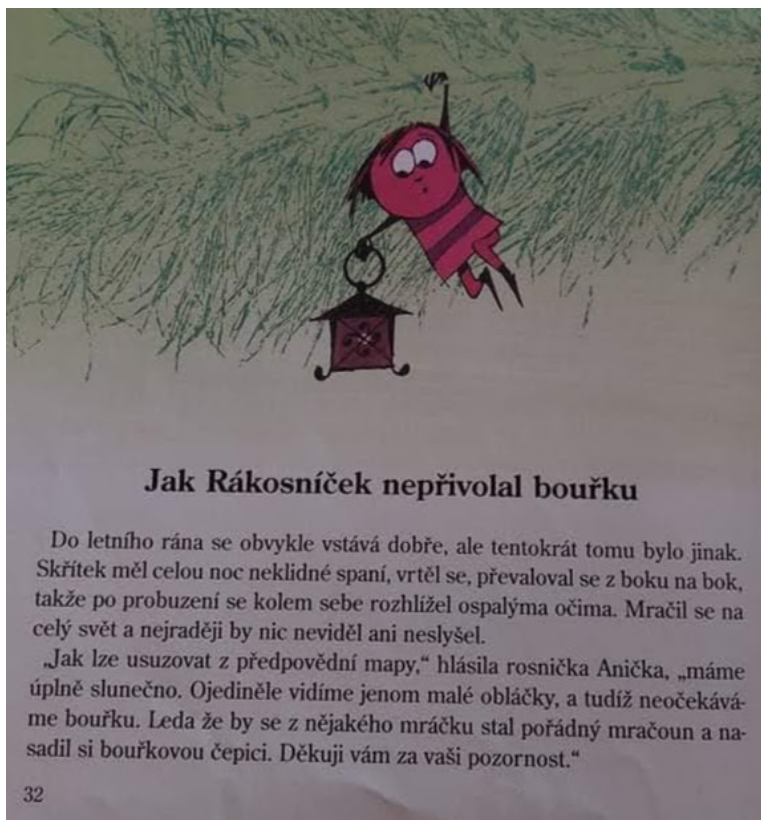

Obrázek 2: Loutky na divadlo

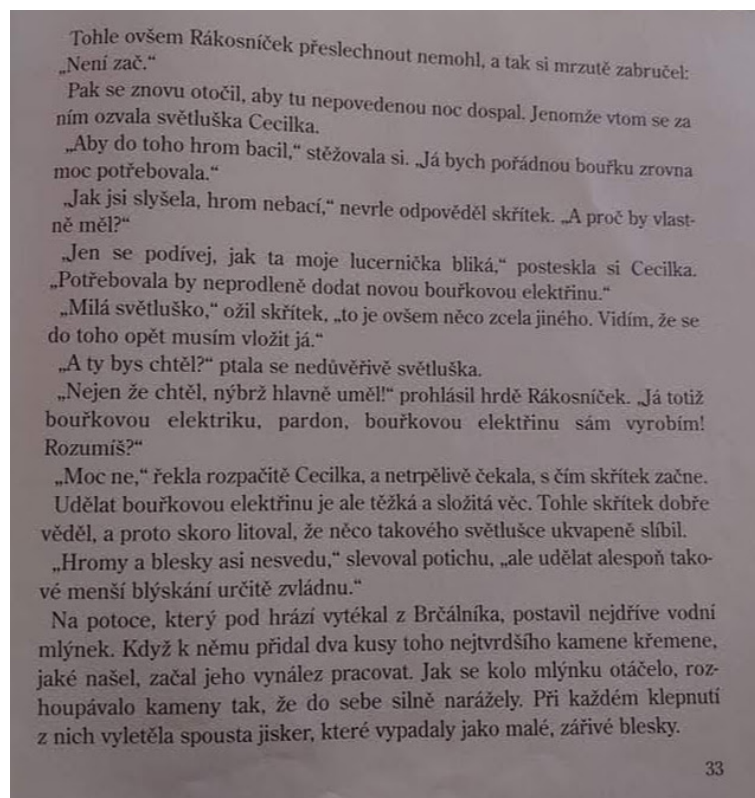
Příloha č. 3

Obrázek 3: Skládání obrázku

Obrázek 4: Jak Rákosníček nepřivolal bouřku

„Tak co?“ obrátil se skřítek k Cecilce. „Podle mého rozumu ta tvoje lucernička musí s tímhle blýskáním vydržet až do svatojánské noci. No feční sama, účinkuje to?“

„Ani ne,“ řekla tiše světluška. „Ono to prosím vlastně nestojí za řeč.“

Taková odpověď Rákosníčka nepotěšila, ale nedal to na sobě znát. „Jak myslíš,“ pokrčil rameny, „nyní mám ovšem tušení, že výsledek bude velkolepý. Jakže to říkala naše meteoroložka?“

„Přece že bouřka by mohla být tehdy, až bude mít některý obláček bouřkovou čepici a zamračí se,“ odpověděla Cecilka.

„Správně,“ pochválil ji skřítek. „Já tě jenom tak zkouším, víš? Jakou máš totiž paměť. Takže teprve teď budeš koukat.“

„Jen aby,“ zapochybovala světluška. „Lucernička už skoro ani neblíkne.“

„Buď bez obav,“ odbyl ji Rákosníček. „Od úspěchu nás už dělí pouhé okamžiky.“

Zhoupl se na pružné větvi mladé vrby a ta ho vyhodila až do oblak. Tam nasadil jednomu z mráčků první čepici – tu ze složeného papíru, jakou nosívají kluci, když si hrají na vojáky.

„Asi to není ta správná,“ zavrtěl hlavou skřítek, „protože se mráček ani trochu nemračí.“

Když vyletěl Rákosníček k nebi podruhé, zkusil to s beranicí z vydřích chlupů, takovou, co mají ponocní, když přijde zima. Ale ani s tou neměl šťastnou ruku. Zkusil to tedy potřetí s cylindrem, jaký nosívají komíníci, když přejí lidem štěstí a zdraví do nového roku.

S ním konečně uspěl. Jelikož si ho udělal z kusu staré roury od kamen, kterou nějaký nepořádník zahodil do rákosí, byla ještě plná sazí. No a když

36

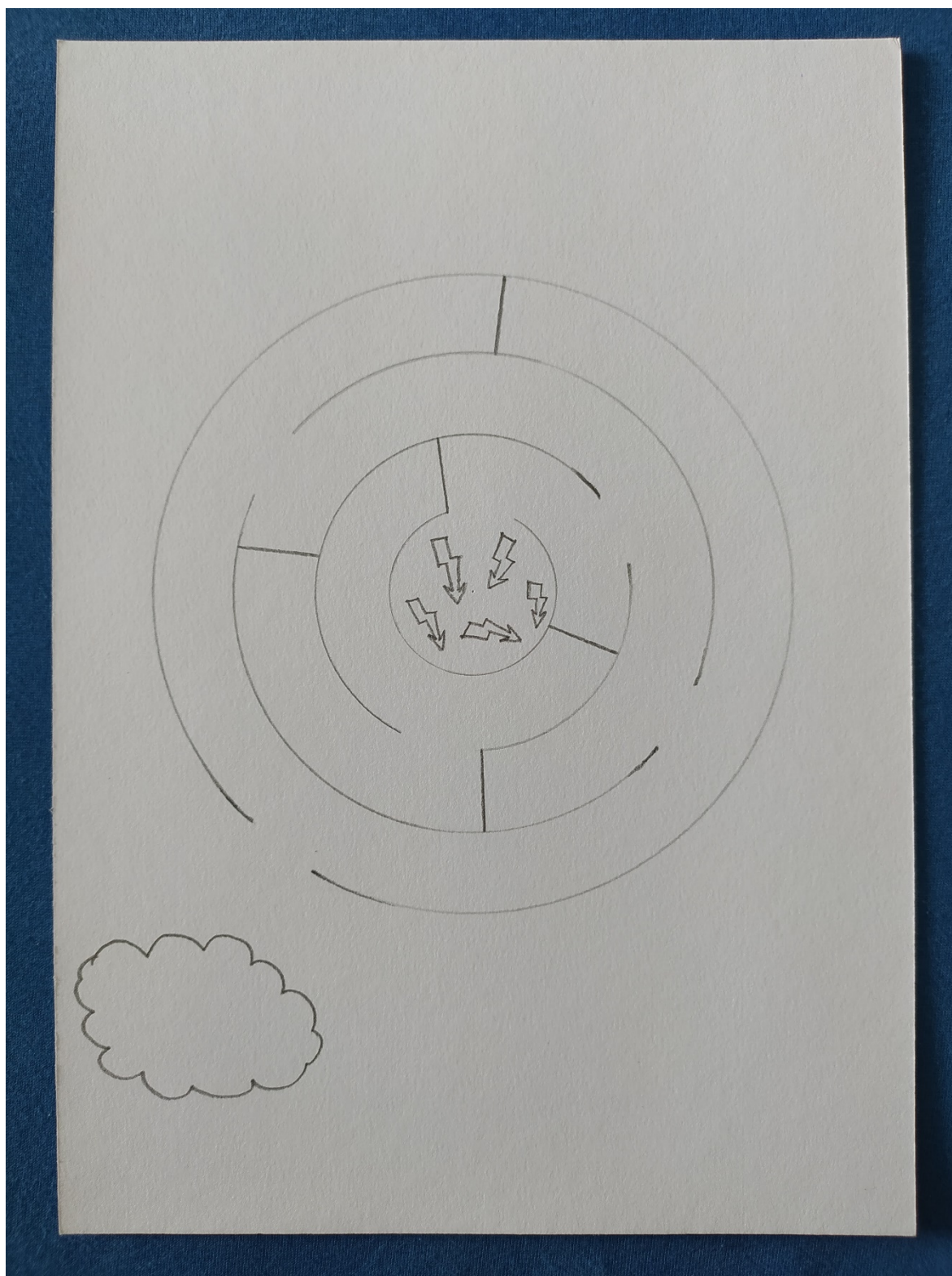
tenhle klobouk posadil na třetí obláček, saze se vysypaly a z bílého mráčku byl rázem černý a strašlivě zamračený mračoun.

„Konečně bude bouřka,“ liboval si Rákosníček, ale radoval se předčasně. Na počasí se nemůže jít s podfukem, to se musí udělat samo od sebe. Stačilo, aby vítr saze odfoukl, z černé byla zase bílá a z mračouna mráček.

„Ach jo,“ povzdechl si skřítek. „Jak vidím, předělávat počasí je marná práce. A do té se nechce ani Rákosníčkovi.“

Tohle uznala i světluška Cecilka, a smířila se s tím, že až do opravdové bouřky její lucernička nezasvítí. Ono jí vlastně nic jiného stejně nezbyvalo.

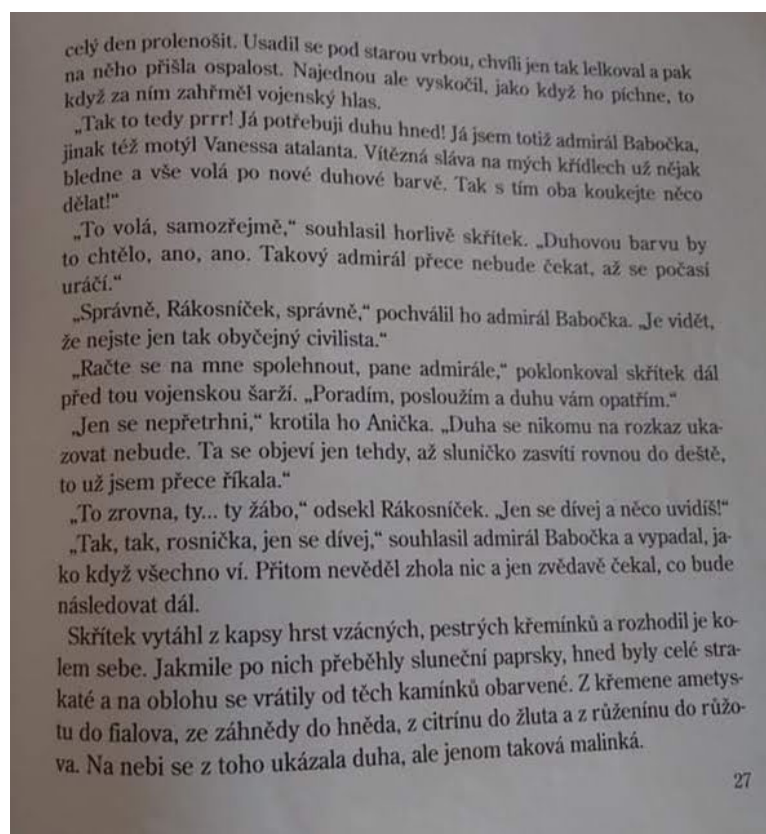

Obrázek 5: Bludiště

Obrázek 6: Jak si Rákosníček neporadil s duhou

„Takhle ne, Rákosníček, takhle ne,“ dupnul si Babočka. „Tohle u mne není žádná admirálská duha. Buď to v tu ránu napraviš, nebo bude zle.“

„Ano prosím, v tu ránu, zajisté,“ drmolil skřítek. „Když v tu ránu, tak v tu ránu,“ brumlal si pro sebe. „Konečně proč ne. Jestliže prostřelím nějaký mrak, začne z něho přece pršet. A protože zrovna teď svítí sluníčko, bude z toho dohromady duha.“

Tohle ostatně říkala i meteoroložka Anička, jenže ta věděla, že to nejde jinak než trpělivě čekat, až si takové věci zařídí počasí samo. Rákosníček ale samozřejmě myslel, že všechno zvládne, a že proto na nic nebude čekat.

Střílel do mraků rákosovou foukačkou, bezovou foukačkou, prakem i lukem, ale žádnou díru do nich neudělal.

„Ono se prosím vždycky všechno hned nepovede,“ omlouval se skřítek, „ale já to okamžitě napravím.“

„Nemluvit a poslouchat!“ okřikl ho admirál Babočka. „Teď tady začnu velet já a hned bude všechno jenom lítat, protože se na mraky půjde s kanonem. A to by bylo, aby z nich nezapršelo. Rákosníček, nabíjet na můj rozkaz — teď!“

„Ono kanonýrství jaksí není zrovna můj obor,“ vykrucoval se skřítek, ale Babočka ho nenechal domluvit.

„Neodmlouvat a poslouchat!“ hulákal. „Pozóóór — pal!“

„Já bych nestřílel, pane admirále,“ vymlouval mu to Rákosníček. „Ono z toho asi stejně pršet nebude.“

„Mlčet, Rákosníček!“ rozkřikl se Babočka. „Rekl jsem, že bude kanonáda a pršení, takže bude kanonáda a pršení. To je moje nařízení. Pal!“

A tak se tedy střílelo, jenomže ani kanon do nebe nedostřelil. Koule vyletěla jen tak nad koruny stromů a pak spadla do rybníka. Šplouchlo to, vy-

30

stříkla sprška vody, a protože do ní zrovna v tu chvíli zasvítilo sluníčko, na obloze se opravdu ukázala duha.

Zůstala tam ale jenom chvíli, protože žádný podfuk dlouho nevydrží. „Já věděl, že to nedopadne dobře,“ povzdychl si skřítek a údivem vykulil oči.

Nad Brčálníkem se totiž najednou objevila skutečná duha a zafíla tam jako barevný most.

„Nepředpokládané vlnění zdola nahoru,“ oznámila v tu chvíli rosníčka Anička, „způsobilo nenadálý déšť shora dolů. A protože do něho zasvítilo slunce...“

„Já vím,“ přerušil ji skřítek, „udělalo duhu. Ne sice pro admirálskou parádu, ale nám všem pro radost. S tím souhlasí a pod to se i podepisuje s úctou váš Rákosníček.“

Pak se ohlédl po Babočkovi, ale ten zmizel, jako když ho vítr sfoukne. Odletěl totiž shánět barvy pro svou uniformu někam jinam, protože tady vyšel naprázdno.

Příloha č. 7

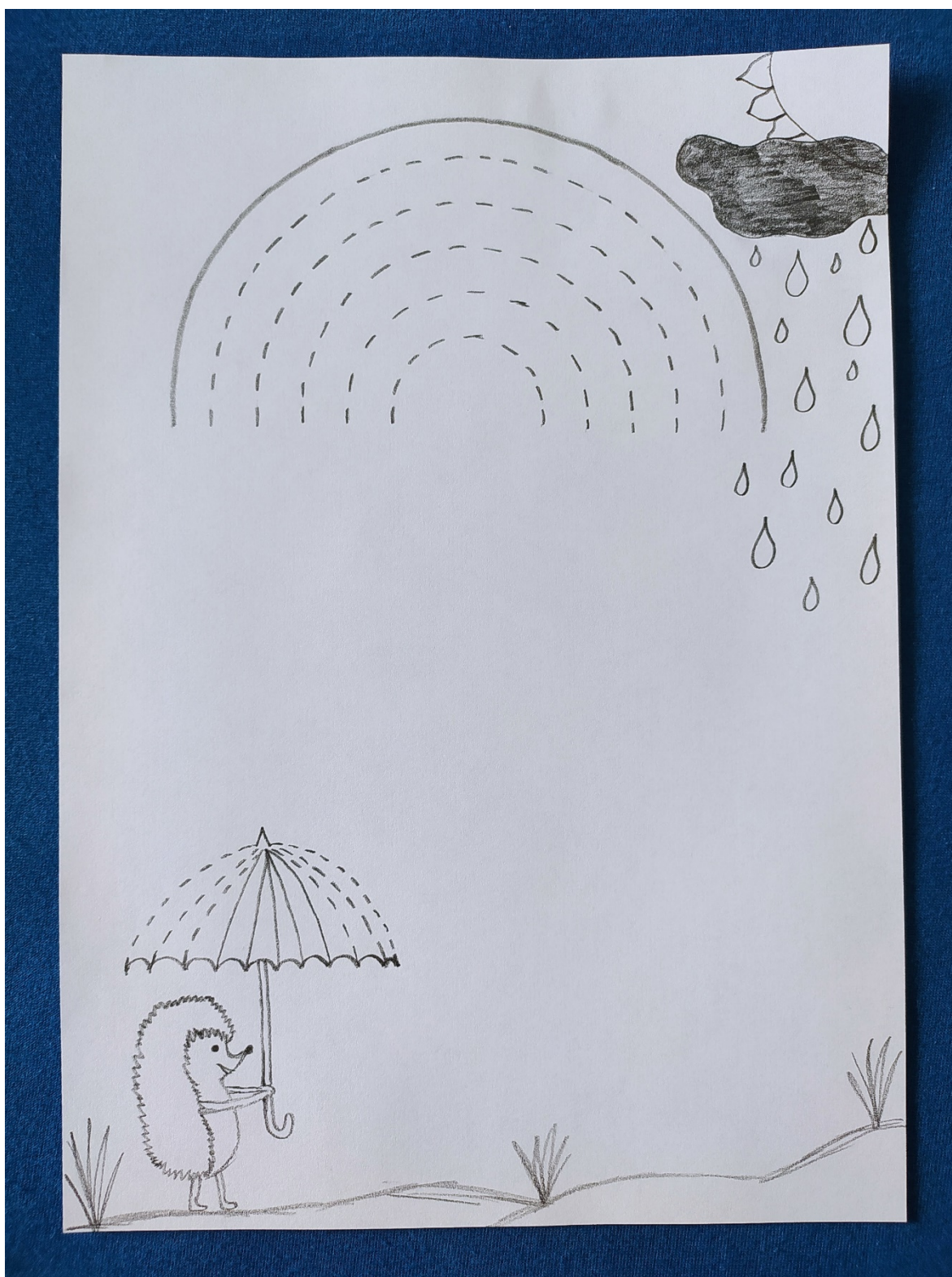

Obrázek 7: Trhaná obloha

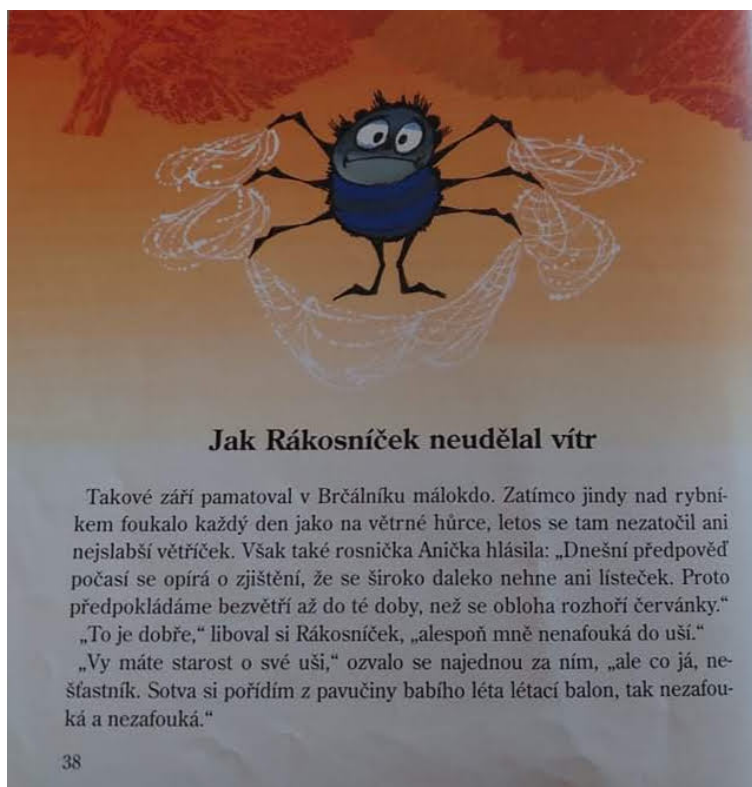
Příloha č. 8

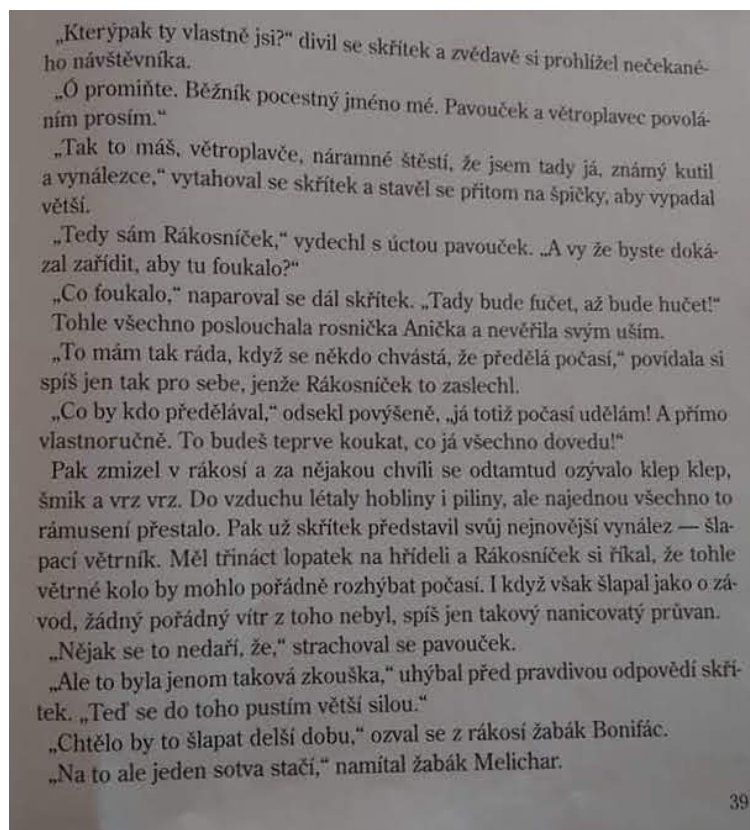
Obrázek 8: Modelování

Obrázek 9: Oblouky duhy

Obrázek 10: Jak Rákosníček neudělal vítr

„Ovšem tři už by stačit měli,“ rozumoval žabák Augustin pěkně nahlas. A protože měli Rákosníčka rádi, šli mu s tím šlapáním pomáhat. Střídali se jeden s druhým i třetím a šlapali takovou silou, že jednu chvíli to rozhubané počasí vyneslo skřítka až nad hráz.

„Promiňte prosím,“ volal za ním pavouček běžník, „vzduchoplavcem tady přece mám být já!“

Jenomže o žádném plachtění vzduchem nemohla být řeč, protože žabákům došel dech, přestali šlapat, kolo se zastavilo, povětrí se usadilo a Rákosníčka posadilo zpátky na zem.

„Možná že na tom, co říkáš rosnička o větru a do červena vybarvené obloze, něco bude,“ připustil skřítek a začal vymýšlet, jak by červánky co nejrychleji vyrobil.

„Takové nebe do ruda rozhořel se dá zařídit,“ rozumoval. „To přece stačí zapálit na hrázi několik pořádných ohýnků.“

Hned jak to udělal, obloha zčervenala odleskem plamenů a Rákosníček netrpělivě čekal, jestli se vítr zvedne.

Když ho slyšel hvíznout v křoví, samou radostí povyskočil. Za chvíli už foukalo i nad rybníkem a pavouček vzduchoplavec se konečně dočkal. Poletoval v tom větru nad vodou i loukou, chvíli klesal, chvíli stoupal, zkrátka užíval si. Jenomže ohýnky dohasínaly a falešné červánky se z oblohy vytrácely. Jak to vítr uviděl, nespokojeně si odfoukl, naposledy zakroužil nad Brčálníkem a odletěl zase zpátky do křoví, aby tam dospěl to předčasné probuzení.

„Teď už mu to snad konečně dojde,“ povzdechla si Anička a pavouček na skřítku jenom vyčítavě koukal. Ten se nedal vyvést z míry a důležité prohlásil: „Tak už jsem na to konečně přišel. Nezoufej, běžníku pocestný, a po-

42

slouchej, protože tohle je můj nejgeniálnější nápad. My totiž, pozor, my si totiž na ten vítr klidně počkáme!“

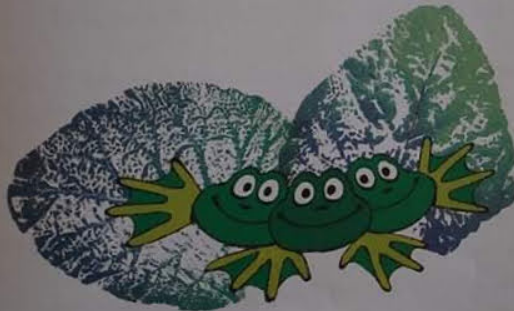
Pavouček po téhle řeči jenom bezmocně zalupal po dechu a rosnička se rozesmála na celé kolo.

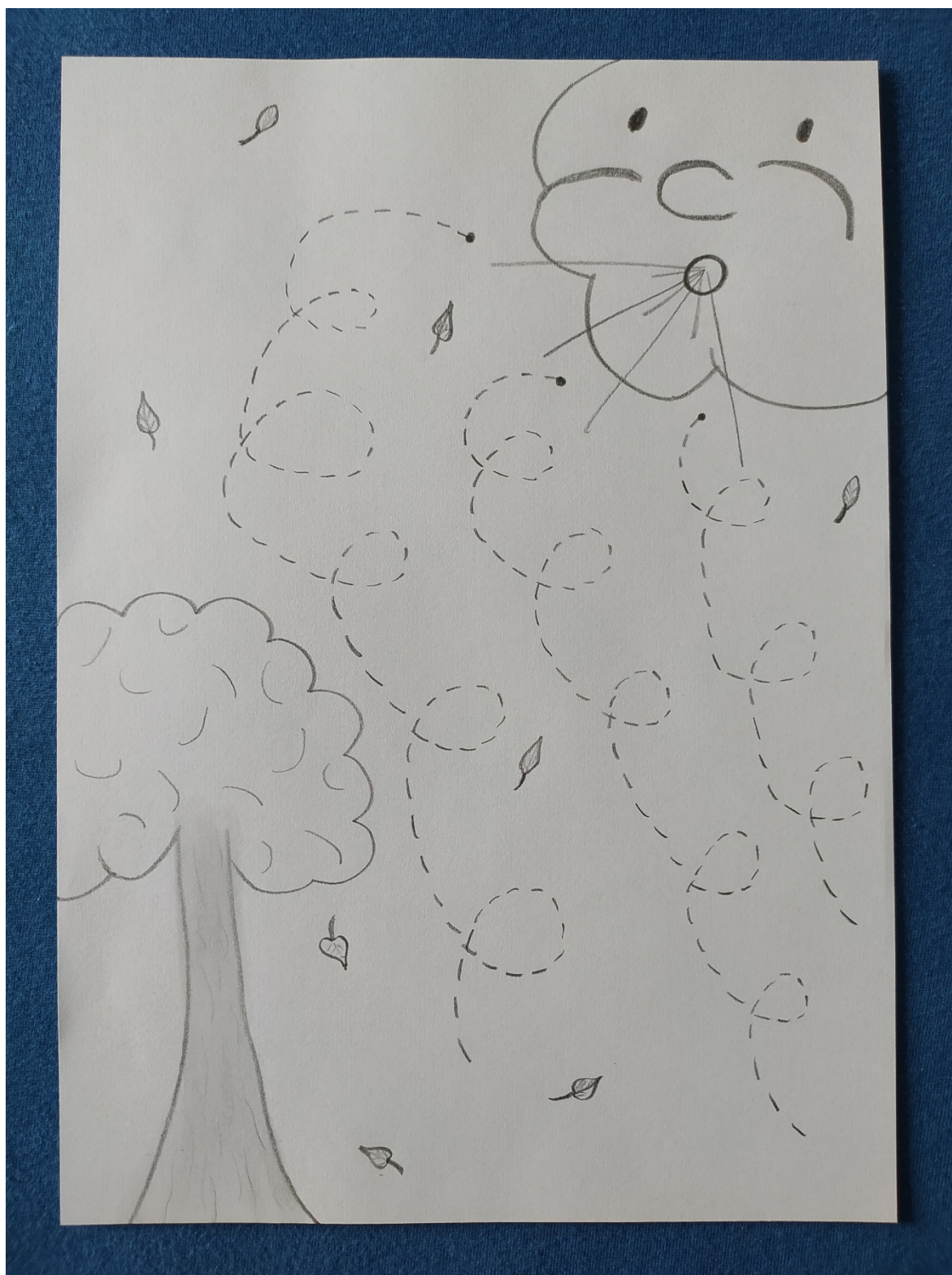
„To tedy určitě,“ kuckala se smíchem, „rozhodně do té doby, než se ukáží opravdové červánky. Pak vítr jistě přiletí.“

Skřítek jenom odevzdaně pokrčil rameny.

„Kampak na přírodu,“ povzdechl si, „s tou nehne ani Rákosníček.“

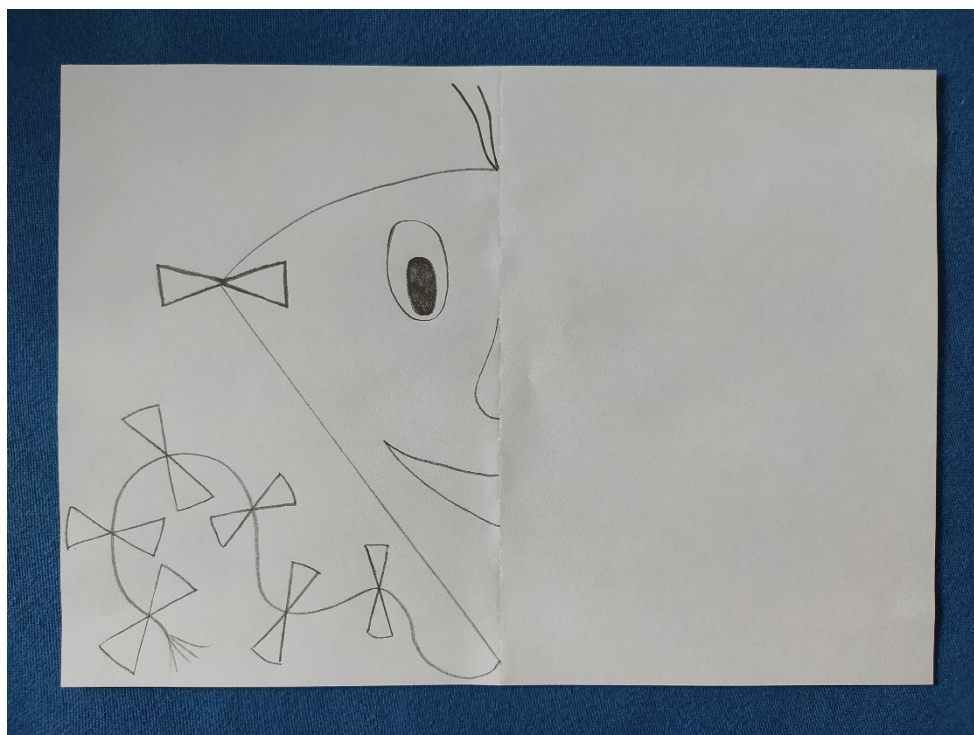
A jelikož to byla pravda pravdoucí, souhlasil s tím tentokrát i pavouček běžník pocestný. Takže nakonec vlastně na skřítkova slova došlo – skutečně bylo nejlepší na vítr klidně počkat.

Obrázek 11: Vítr

Příloha č. 12

Obrázek 12: Drak

Příloha č. 13

Obrázek 13: Jak Rákosníček nedodal správné zahradnické počasí

„Kdo má tohle poslouchat,“ mračil se skřítek. „To je pořád řečí, že počasí bude jednou takové, jindy zase makové. Pro mne za mne ať je třeba pořád stejné.“

„To rozhodně ne,“ vyděsil se krtek Florián, který se zčistajasna vynořil Rákosníčkovi za zády. „Já například taky potřebuji počasí různé. Já jsem totiž krtek zahradník. A to víte, některá kytky potřebuje víceméně sucho, ovšem jiná by naopak chtěla vlhko. Jsou i takové, kterým dělá dobře větrno, leč mírno. Takže v žádném případě není vhodné počasí stále stejné, nýbrž rozmanité.“

„Když je to tak, milý Floriáne, ať je po tvém,“ dal se slyšet Rákosníček. „Náhodou jsi ve správný čas na správném místě, neboť kdo jiný než já by mohl opatřit počasí podle tvého přání.“

„A kdo jiný než Rákosníček by se mohl takhle chvástat,“ okřikla ho rosnička. „S počasím si dnes nevím rady ani já, takže ty se raději do ničeho nepleť, nebo to zase špatně dopadne.“

Jenže komu není rady, tomu není pomoci, a tak není divu, že skřítek od byl varování rosničky Aničky mávnutím ruky.

„Jen si klidně řekni, co máš za přání,“ pobízel krtek. „Já ti jich klidně splním třeba tučet.“

„Jestli tedy mohu,“ přešlapoval Florián rozpačité z tlapy na tlapku, „tak bych ti byl velice zavázán, kdybys laskavě udělal předně teplo. Jemné a vlahé prosím.“

„Nic snazšího,“ prohlásil Rákosníček, „to hladce zařídím. Bude teplo, jemno i vlaho. A co dál?“

„Dál prosím je nezbytné nutné, aby bylo zamlženo. Abych tak řekl vlhce zamlženo,“ pokračoval krtek Florián ve svých přáních.

51

„To je hračka,“ sliboval skřítek. „Zamlženo budeš mít opravdu raz dva.“

„No a ještě, mohu-li poprosit, větrno více a větrno méně.“

„I větrno bude,“ řekl Rákosníček. „Za chvíli tady zafouká jako na větrné hůrce. Nejlepší ovšem bude, když vše zařídím urychleně, abys nemusel dlouho čekat.“

Už když to říkal, totiž věděl, jak na to půjde. Teplo, mlhu a vítr přeče už zkusel vyrábět pro ještěrku Terku, kachnu Vendulu a pavoučka běžníka, proč by to tedy nezkusil znovu. Třeba to nyní dopadne líp.

Oprášil proto svůj šlapací větrník, z podvodního laboratoria si přinesl novou křivuli a na hráz postavil zase tři zrcadla. Znovu do nich chytil odraz sluníčka, takže na hrázi opět bylo horko, a křivuli s kouřovým práškem zahřál tak silně, že se z ní valila hustá mlha. Když pak nakonec roztočil svůj větrník, zafičelo nad rybníkem silou meluzíny. Všechno šlo báječně, totiž byla pouze v tom, že se to stalo najednou.

Mlha zahalila celý Brčálník a sotva ji na chvíli roztrhal burácivý vítr, rozpálila se zrcadla slunečním zářem. Počasí se měnilo jako na obrtlíku, hned bylo horko k nevydržení, hned zase větrno k neudržení. Naštěstí došly Rákosníčkovi síly, a protože přestal roztáčet větrník, přestalo foukat. I křivuli došel dech a vypustila už jenom cancourek mlhy. A jelikož poslední zavíření větru porazilo také zrcadla, ustal sluneční žár.

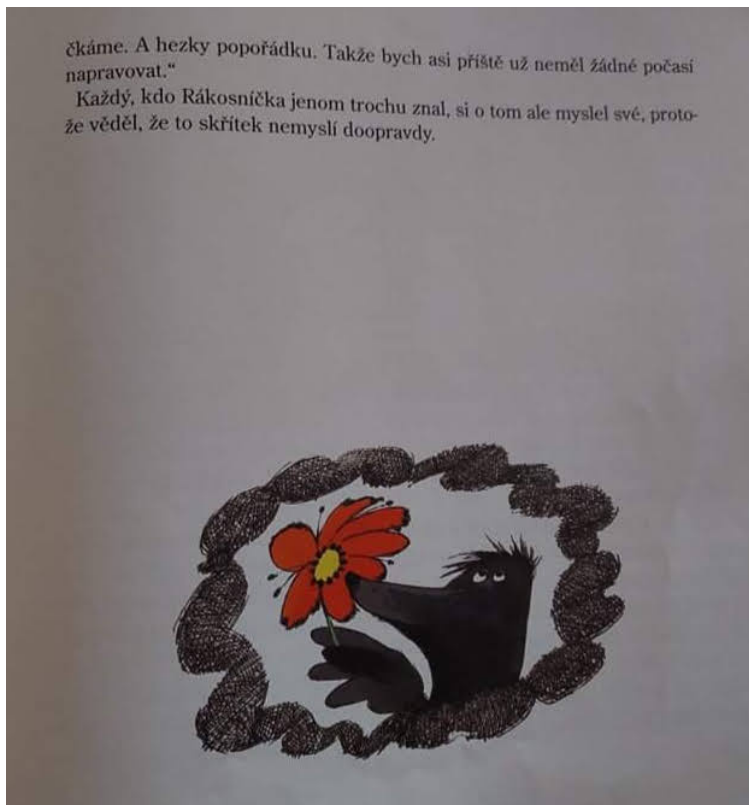
Sotva Florián popadl dech, spustil: „Pro zahrádku je sice nezbytné počasí různé, to ano, ale v žádném případě nepotřebuje počasí bláznivé, upospíchané a dohromady spletené. Takhle si opravdu správné zahradnické počasí nepředstavuji!“

„Což je teď jasné i mně,“ připustil skřítek. „Ono zkrátka platí, že trpělivost je matka moudrosti, a když si na správné počasí počkáme, také se ho do-

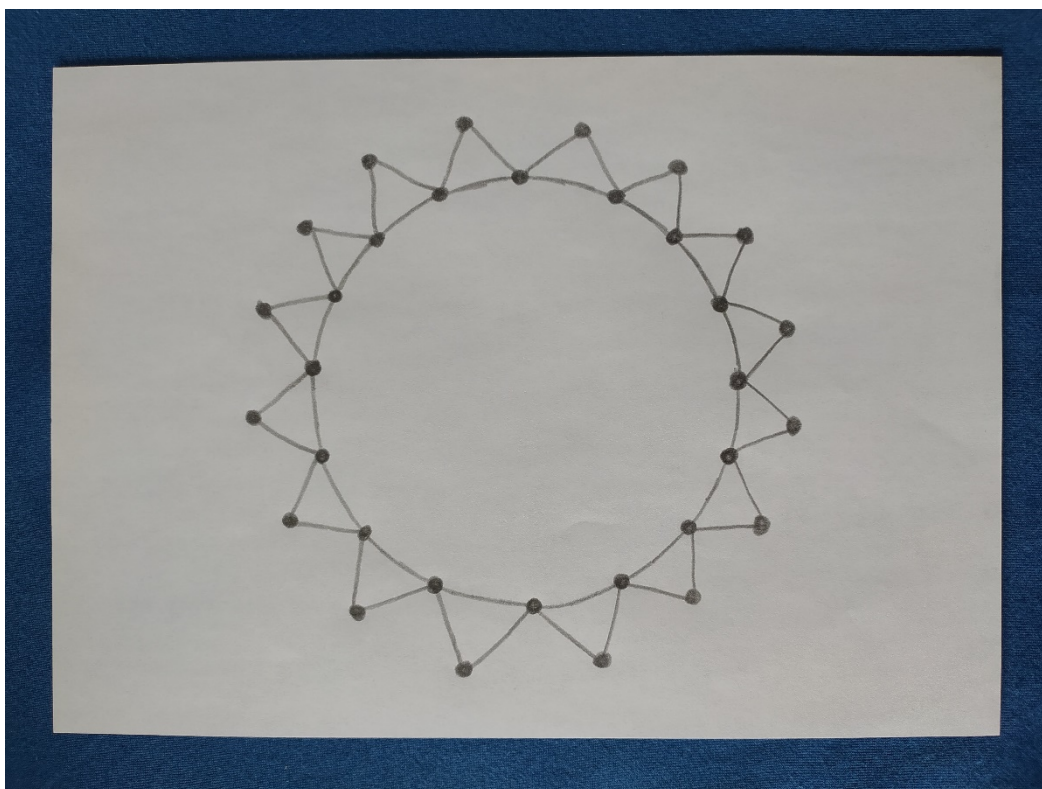
54

čkáme. A hezky popořádku. Takže bych asi příště už neměl žádné počasí
napravovat.“

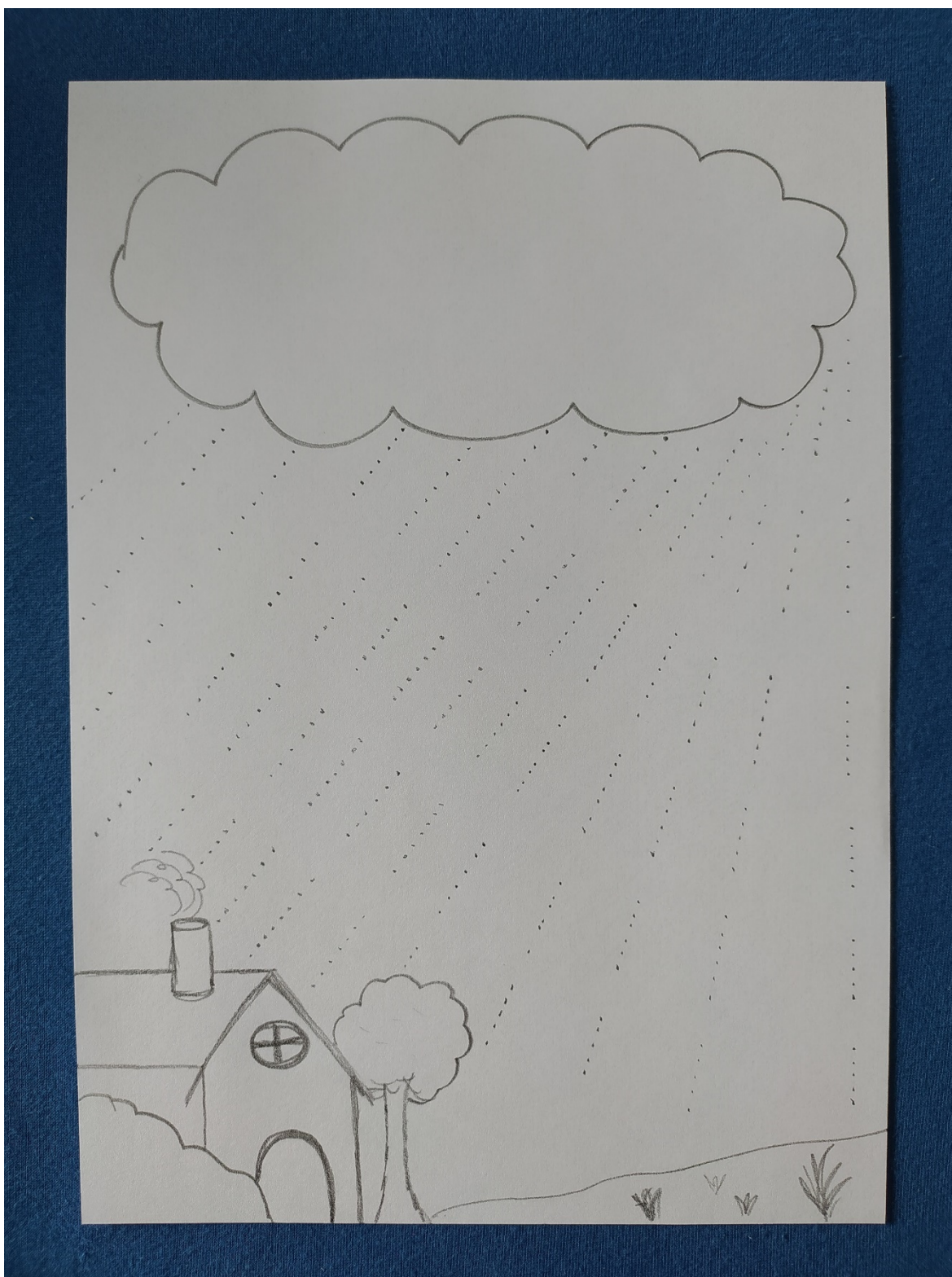
Každý, kdo Rákosníčka jenom trochu znal, si o tom ale myslel své, proto-
že věděl, že to skřítek nemyslí doopravdy.

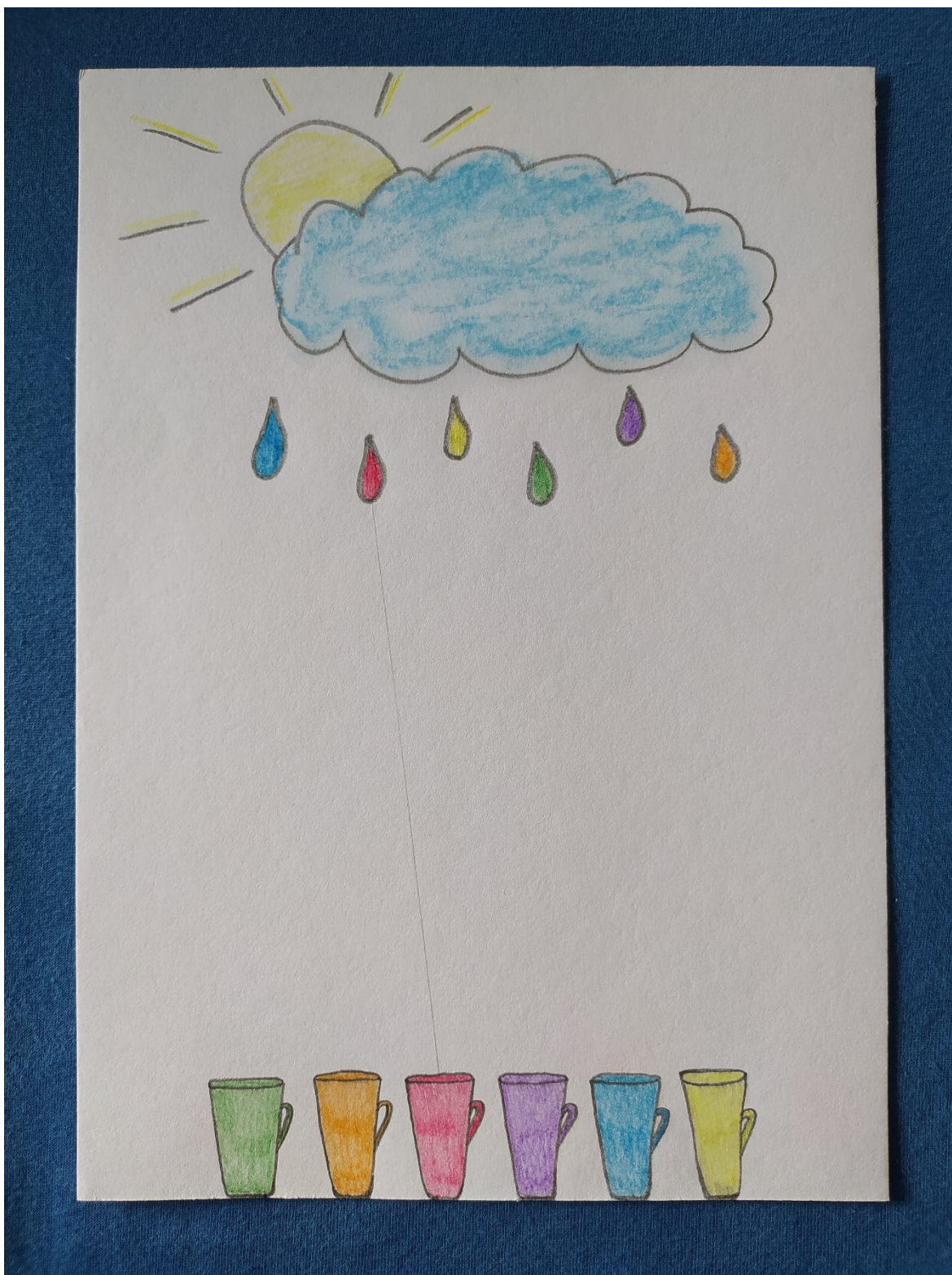
Příloha č. 14

Obrázek 14: Jednotažka slunce

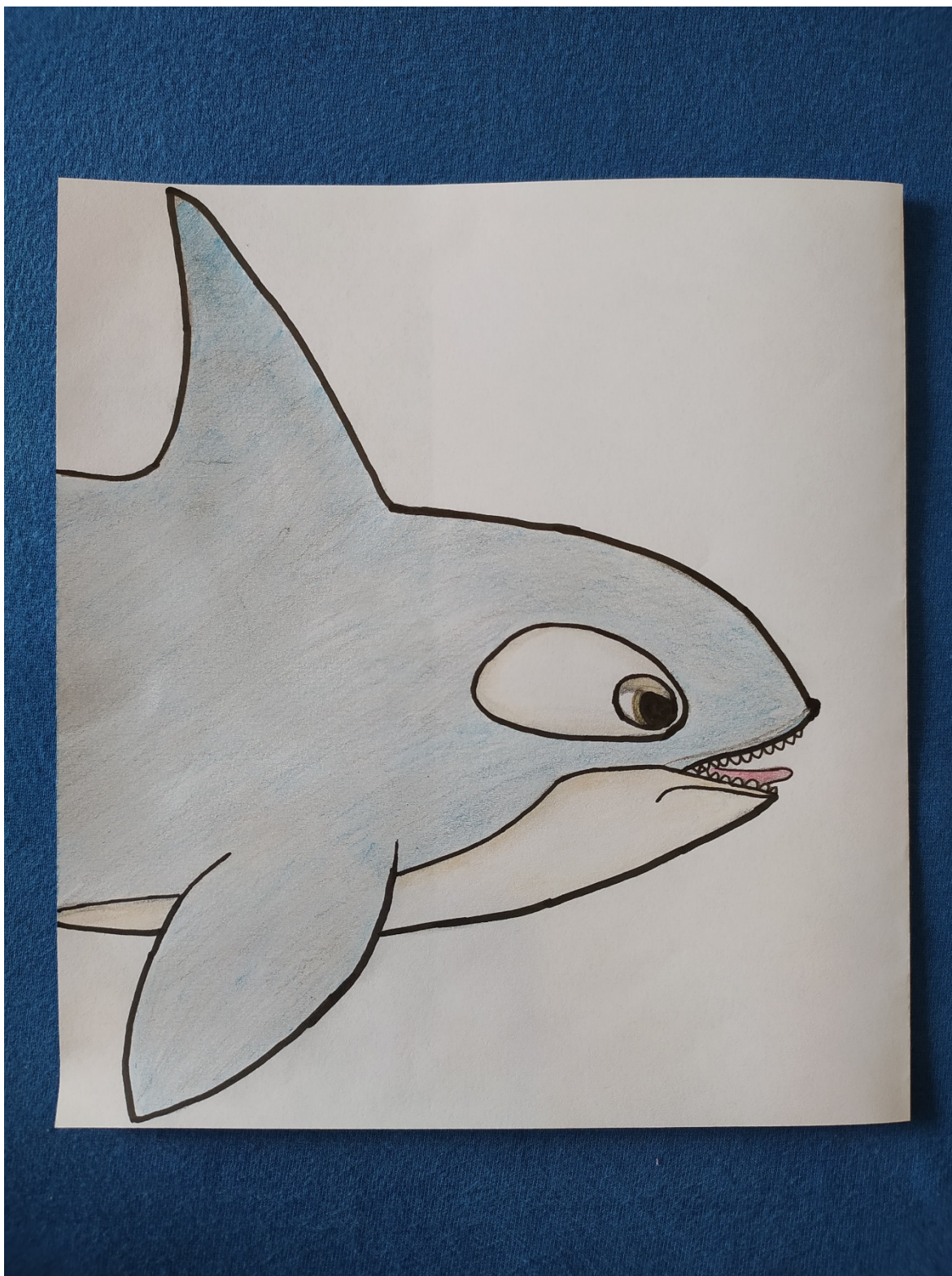
Obrázek 15: Déšť

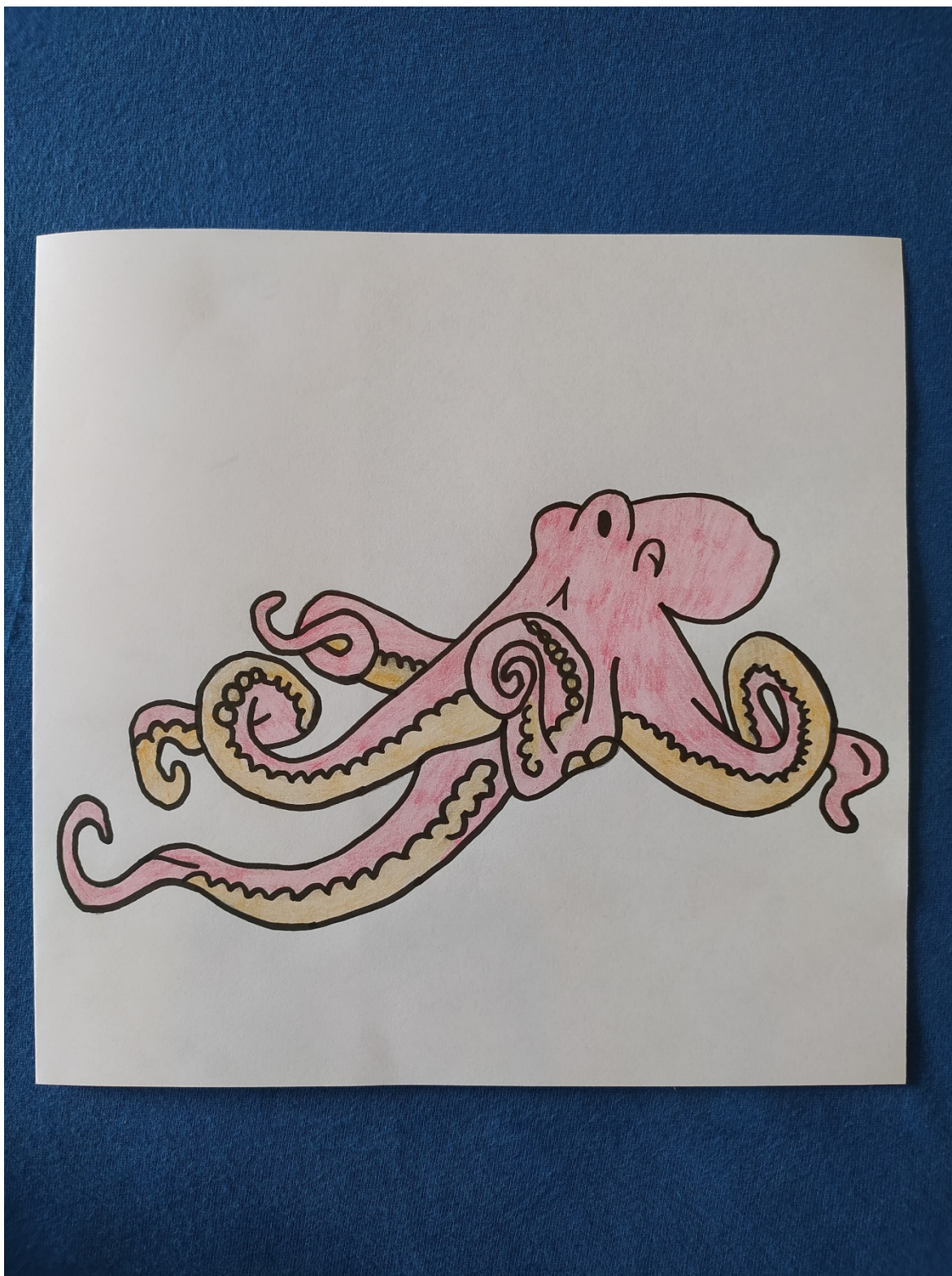
Obrázek 16: Kapky

Obrázek 17: Velryba Gerda

Obrázek 18: Kosatky

Obrázek 19: Chobotnice

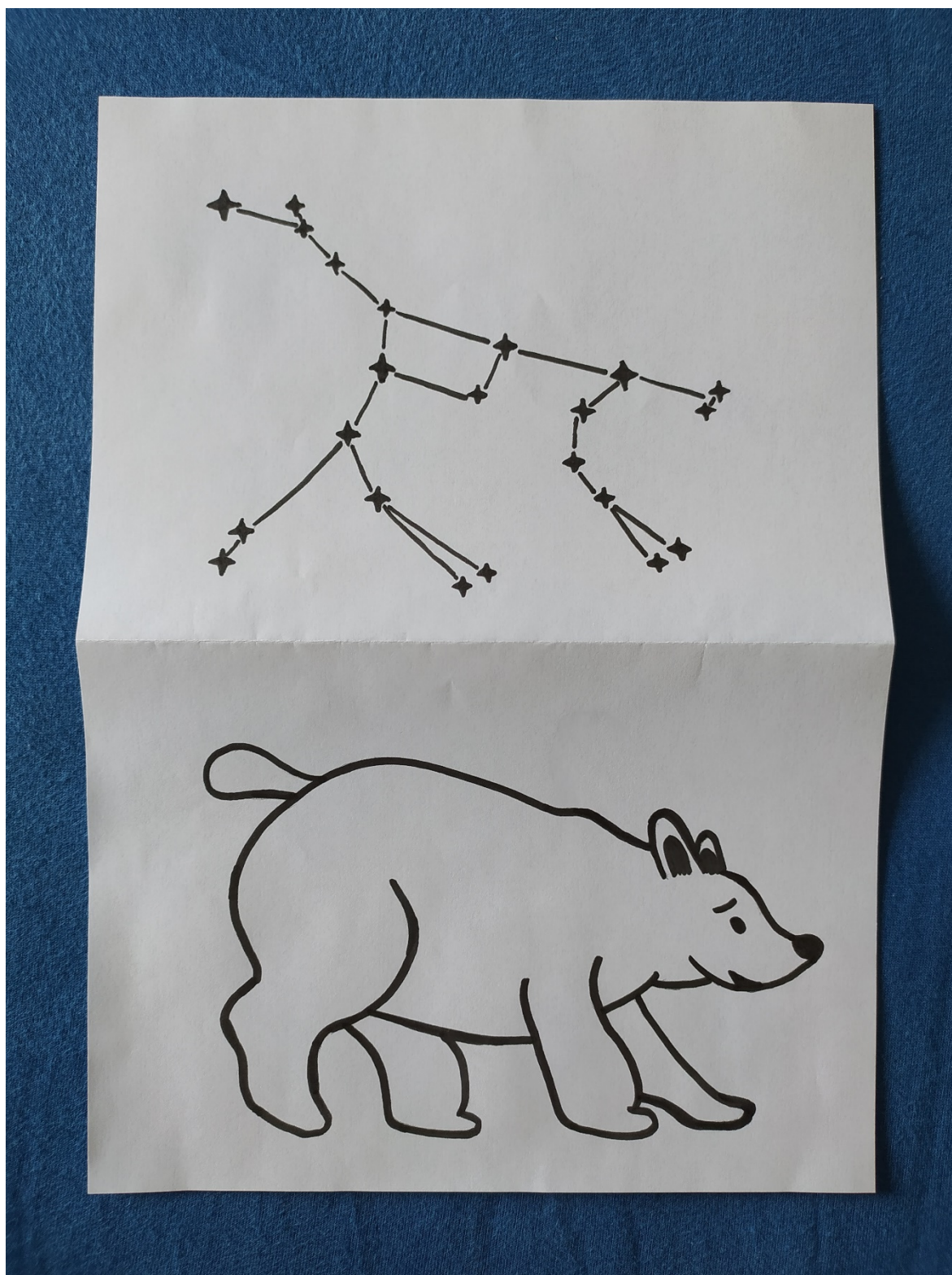

Obrázek 20: Racci

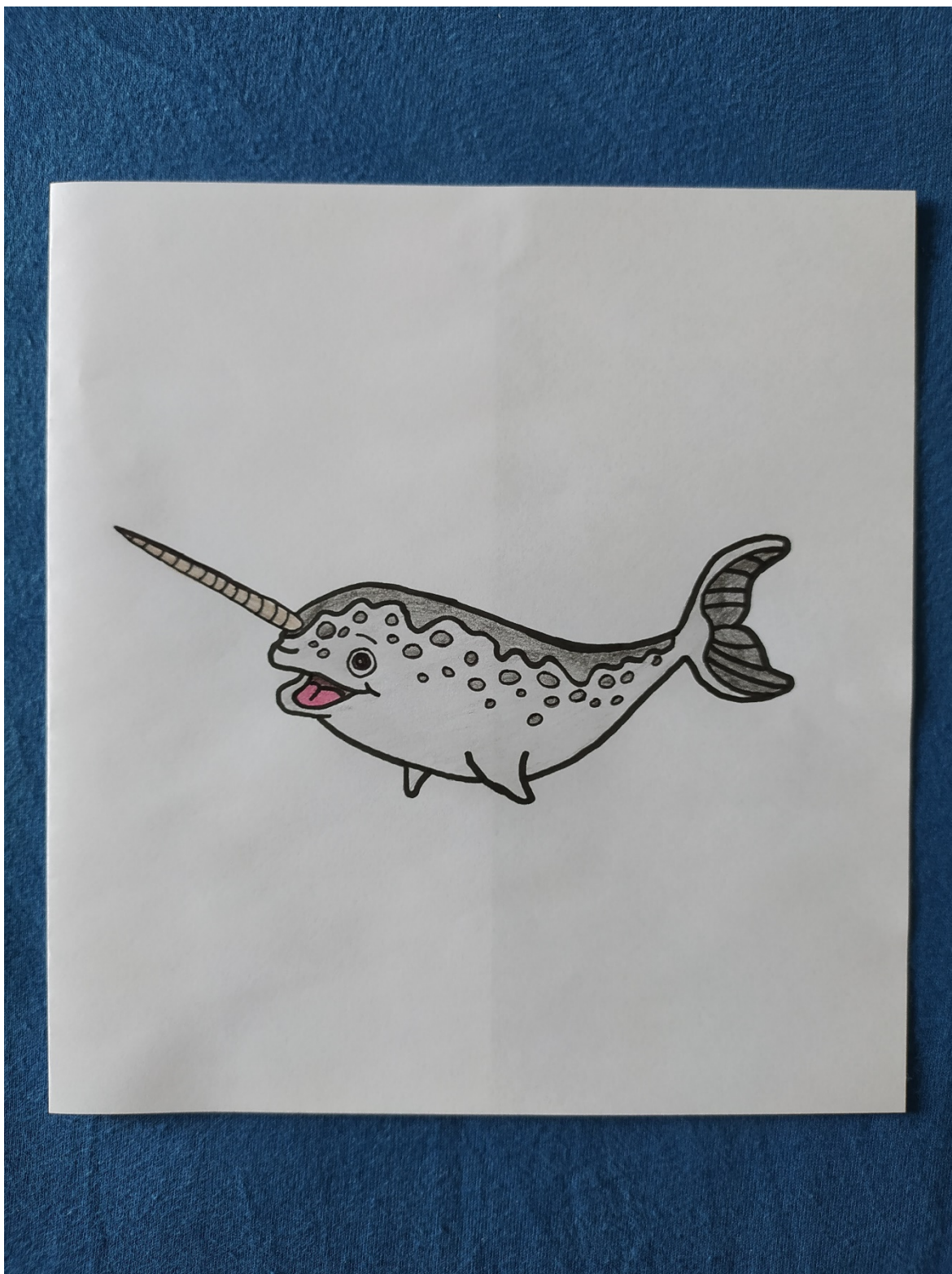

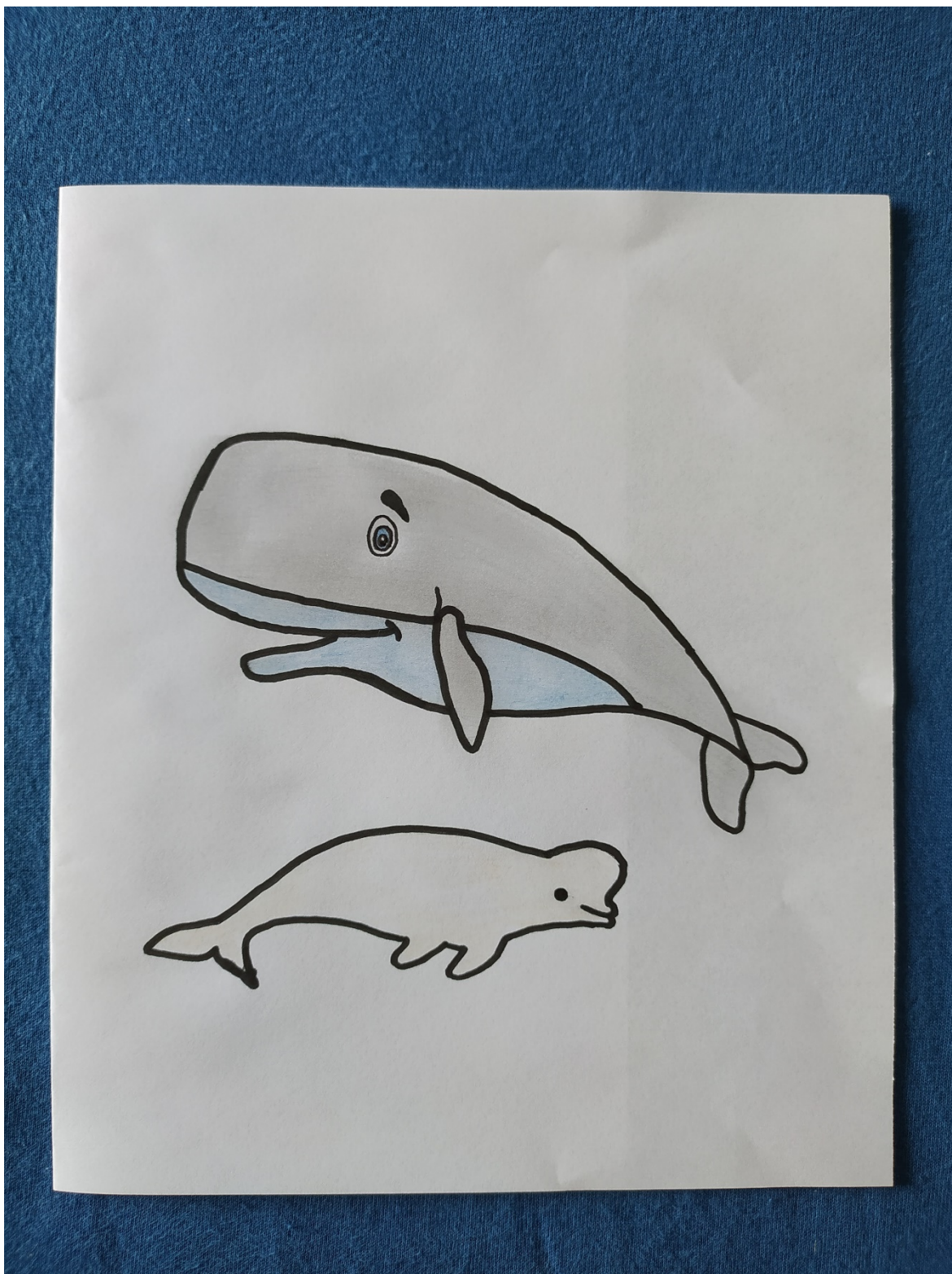
Obrázek 21: Tučňáci

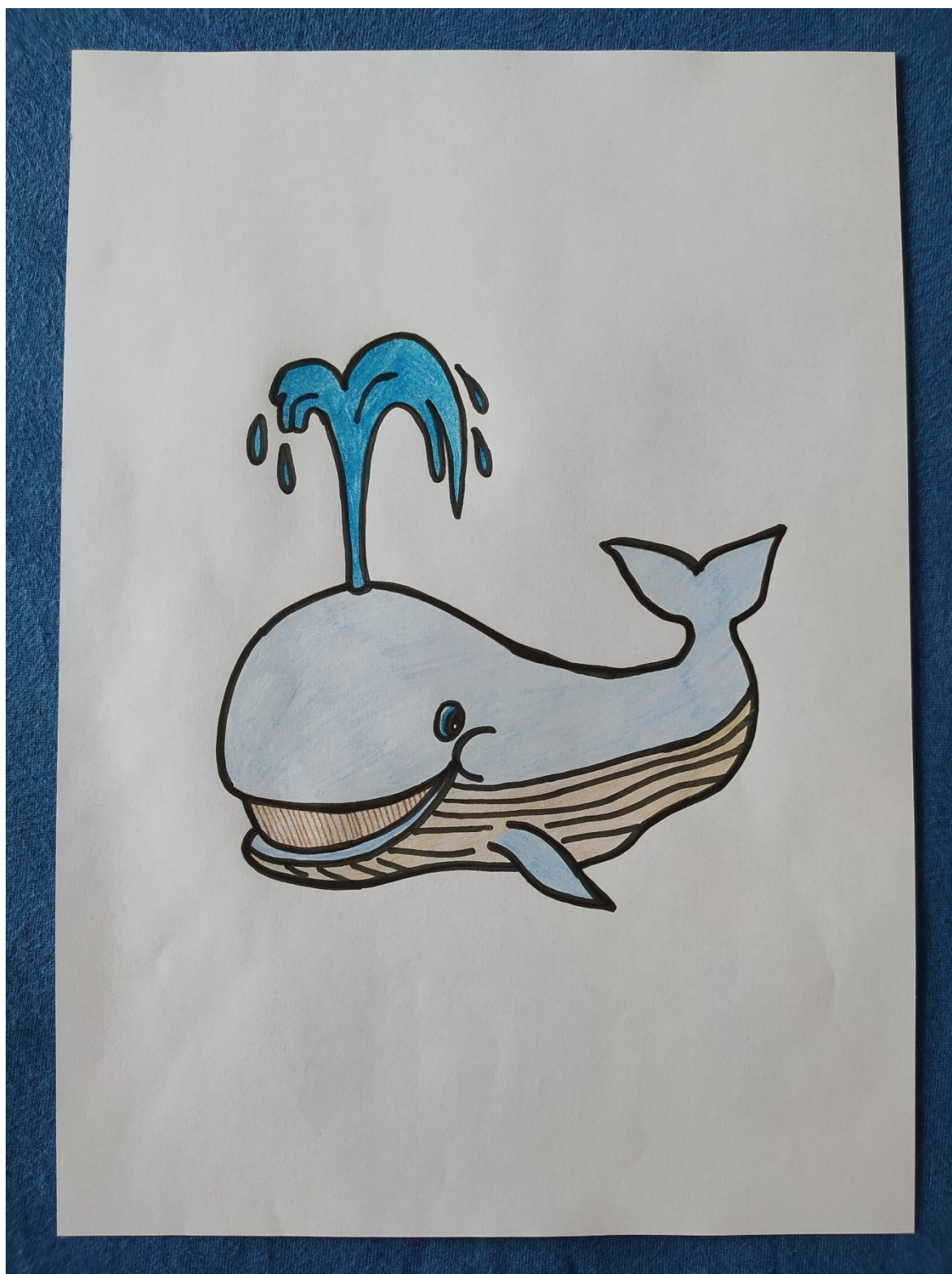
Obrázek 22: Velká medvědice a medvěd

Obrázek 23: Narval

Obrázek 24: Vorvani a běluhy

Obrázek 25: Bratr Lars